

VETA ZA VETU
Drama v pěti jednáních
Přeložil Josef Václav Sládek

Osoby.

Vincentio, vévoda viennský
Angelo, jeho náměstek
Escalus, starý rádce vévodův
Claudio, mladý šlechtic
Lucio, rozmařilec
Dva jiní **šlechtici**
Žalářník
Tomáš, >
Petr, > mniši
Soudce
Varrius, ve službách vévodských
Loket, přihlouplý čtvrtník
Pěna, pošetilý mladík
Pompejus, výčepník u paní Stržené
Strachomor, kat
Bernardin, zpustlý vězeň
Isabella, sestra Claudiova
Mariana, nevěsta Angelova
Julietta, milenka Claudiova
Francisca, jeptiška
Paní Stržená, svodnice
Pánové, měšťané, stráže, drábové, Chlapec a družina

Dějiště: Vienna

Jednání první

Scéna první

Síň v paláci vévodském.

Vystoupí Vévoda, Escalus a družina.

Vévoda. Escale!

Escalus. Můj kníže!

Vévoda. Trest¹ vlády vykládat by značilo,
že v marném řečnění si libuji,
když vím, že vaše vlastní vědomost
v tom přesahuje hranice všech rad,
jež moje schopnost můž vám udělit.
Tož více nezbývá, než abyste,
svou zdatnost spojiv² a svou ctihodnost,
jim vůli nechal. – Lidu povahu,
řád města, obecného práva běh
tak dokonale znáte, jako jen
se uměním v tom obohatit moh

a dlouhou prací, kdokoliv nám znám.
Zde naše plnomocnost, od které
si nepřejeme, byste odbočil.
A teď Angela zavolejte sem;
ať před nás vstoupí.

Odejde Sluha.

Kterak myslíte,
že bude nosit naši podobu? –
Neb vězte, s obzvláštní že rozvahou³
jsme vybrali ho, aby nahradil
nás nepřítomny, propůjčili mu
svou hrůzu, v milost svou ho oděli
a jako náměstku mu svěřili
vše naší vlastní moci nástroje.
Co o tom soudíte?

Escalus. Kdos hoden-li
zde ve Vienně takou milostí
a ctí být nadán, jest to lord Angelo.

Vévoda. Hle, tady přichází.

Vystoupí Angelo.

Angelo. Vždy dbalý vůle Vaší Milosti,
jdu, abych vaši libost vyzvěděl.

Vévoda. Angelo, črty jsou v tvém životě,
jež zkoumateli jasně zjevují
tvé děje. Ty a tvoje nadání
tak výlučně si nenáležíte,
bys promarnil se pouze pro svou ctnost
a ona pro tě. S námi nebesa
tak činí jako člověk s pochodněmi;
je pro ně samy nerozžehujem.
Neb kdyby naše ctnosti najevo
z nás nešly dále, bylo by to tak,
jak bychom neměli jich. Duchové
jsou pěkně raženi jen k pěkným cílům
a příroda ni špetku nejmenší
své výbornosti nepropůjčuje,
by jako hospodárná bohyně
si výhod věřitelských nevytkla,
tož úroků i díků. Ale já
svou řečí obracím se k někomu,
jenž může mi v tom učitelem být.
Tož zde, Angelo.

Podává mu plnou moc.

Úplně co my
bud' v naší nepřítomnosti. Ať smrt
a odpuštění tady ve Vienně
se hostí na tvých rtech a v srdci tvém.
Kmet Escalus, ač první povolán,

jest tobě podřízen. Zde plná moc.

Angelo. Můj dobrý kníže, dřív ať vyzkouší
můj kov se lépe, než tak vznešený
a velký obraz naň se vyrazí.

Vévoda. Dost výmluv. Po zralé a rozvážené
jsme volbě sáhli k vám; tož vezměte
své hodnosti. – Náš pospěch odtud jest
tak chvatný, sebe sám že předstihá
a věci velké důležitosti
zde ponechává nevyřízeny.
My psát vám budeme, až poměry
a doba budou vyžadovati,
jak nám se daří tam, a čekáme,
že zvíme od vás, co se děje zde.
Již buďte zdrav; a zdárné splnění
vám přeji svěřených vám úkolů.

Angelo. Leč dovolte, můj kníže, bychom vás
kus cesty aspoň vyprovodili.

Vévoda. Můj spěch to nedovolí. – Na mou čest,
vám není třeba žádných rozpaků;
neb máte plnou volnost jako já
buď tužit, nebo mírnit zákony,
jak v duši se vám uzdá za dobré.
Dejte mi ruku; tajně odejdu.
Mám lid svůj rád, však nelíbí se mi
jich očím stavěti se na odiv.
Ač samo v sobě snad to dobré jest,
ten hlučný jásot, bouřné pozdravy
mi nejsou po chuti a nemyslím,
že člověk moudrý v nich si libuje.⁴ –
A tedy ještě jednou, buďte zdrav!

Angelo. Ať nebe vašim úmyslům dá zdar!

Escalus. Ať s vámi jde a opět přivede
vás šťastně domů!

Vévoda. Díky. Sbohem již.
Odejde.

Escalus. Nuž prosím, pane, dovolte, bych moh
si s vámi nerušeně promluvit.
Mně na tom záleží, bych nahlédl
až na dno svého místa. Jistou sic
mám pravomoc, leč jaké povahy
a dosahu, mi ještě neznámo.

Angelo. Tak rovněž já. Nuž, spolu půjdeme
a brzo ku své spokojenosti
se dohodneme v tomto ohledu.

Escalus. Jdu s Vaší Vzácností.
Odejdou.

Scéna druhá.

Ulice.

Vystoupí Lucio a dva šlechtici.

Lucio. Nepohodne-li se vévoda a druzí vévodové s králem uherským, vrhnou se všichni vévodové na krále.

První šlechtic. Bůh nám dopřej pokoje, ale ne s králem uherským!⁵

Druhý šlechtic. Amen.

Lucio. Končíš jako ten zbožný loupežník, jenž vyjel na moře s desaterem příkázání, ale jedno z desky vyškrabal.

Druhý šlechtic. „Nepokradeš?“

Lucio. Ano, to vymazal.

První šlechtic. Inu, to také bylo příkázání, když se kapitánovi a celé jeho družině prikazovalo vzdáti se svého poctivého řemesla: vyjeli na moře, aby kradli. Mezi námi vojáky není jednoho, kterému by v modlitbě před jídlem byla ta prosba o mír po chuti.

Druhý šlechtic. Nikdy jsem neslyšel, že by se byla kterémus vojáku nelíbila.

Lucio. Věřím ti, neboť jsi tuším nikdy nebyl tam, kde se modlili.

Druhý šlechtic. Že ne? – Ba nejmíň tucetkrát.

První šlechtic. Byly to modlitby zpívané, není-li pravda?

Lucio. Zajisté, na každou notu a v každém jazyku.

První šlechtic. A myslím ve všech vyznáních.

Lucio. Proč ne? Modlitba zůstane modlitbou přes všechny spory, jako ty na příklad zůstaneš bohaprázdným darebou přes všechny modlitby.

První šlechtic. Inu, jsme z jednoho kusu střížení.

Lucio. To připouštím, ale nůžky projely mezi aksamitem a okrajem. Tys okrajek.

První šlechtic. A tys aksamit, dobrý aksamit, třikrát postříhaný kus. Raděj budu okrajem nejhrubšího anglického sukna než takovým francouzskými nůžkami⁶ postříhaným aksamitem. Strih jsem teď do živého?

Lucio. To si myslím, a sám to také bolestně cítíš v krku. Tvá vtipnost mne ještě naučí, abych ti začal pít na zdraví; ale co živ se budu chránit napítí se po tobě.

První šlechtic. Myslím, že jsem si škodil, není-li pravda?

Druhý šlechtic. Ba škodil, ať už ti to patří nebo ne.

Lucio. Hle, hle! Tamo přichází naše milosrdná Těšitelka. Pod její střechou nakoupil jsem si tolik nemocí, že mne to stálo...

Druhý šlechtic. Kolik, prosím tě?

Lucio. Hádej.

Druhý šlechtic. Aspoň tři tisíce tolarů ročně.

První šlechtic. Ne, víc.

Lucio. Mé vlasy k tomu.

První šlechtic. Pořád si do mne vmýšlíš nemoci, ale máš jich sám až po krk; já jsem zdrav jako buk.

Lucio. Spíše jako bez; má duté pruty a tvé kosti jsou duty. Prostopášnost na nich besedovala.⁷

Vystoupí Paní Stržená.

První šlechtic. Jak se daří? V které kyčli máme teď tu nejdůkladnější sciatiku?⁸

Stržená. No, no; tam právě zatkli a odvádějí do vězení někoho, jenž mi stál za pět tisíc takových, jako jste vy.

Druhý šlechtic. Kdo je to, prosím tě?

Stržená. Kdo jiný, panáčku, než Claudio, signor Claudio.

První šlechtic. Claudio uvězněn? To nemůže být.

Stržená. A přece vím, že tomu tak. Viděla jsem, jak ho zatýkali; viděla jsem, jak ho vedou do žaláře; a co víc, do tří dnů mu dají srazit hlavu.

Lucio. Při všem tom našem bláznovství, toho bych si nepřál! Víš to jistě?

Stržená. Až příliš jistě. A stalo se to proto, že panna Julietta jeho vinou bude křtít.

Lucio. Na mou věru, je to možné. Slíbil, že mne vyhledá před dvěma hodinami, a vždycky přesně dostál slovu.

Druhý šlechtic. Kromě toho, víte, shoduje se to poněkud s tím vším, o čem jsme hovořili před chvílí.

První šlechtic. A nejvíce s tím posledním veřejným svoláním.

Lucio. Pojďme, abychom zvěděli, co na tom pravdy.

Odejdou Lucio a šlechtici.

Stržená. Tak tedy válkou a dílem pocením⁹ a dílem šibenicí a dílem chudobou přicházím o své hosty.

Vystoupí Pompejus.

Nu, co máš nového?

Pompejus. Tam vedou někoho do chládku.

Stržená. Dobře; co vyvedl?

Pompejus. Ženskou vyved na věž.¹⁰

Stržená. Ale čím se provinil?

Pompejus. Chytil pstruhy v cizím potoce.

Stržená. Tak tedy nějaká panna chová po něm děcko?

Pompejus. Nikoliv; nějaká nepanna chová po něm panenku. Neslyšela jste o tom svolání?

Stržená. O jakém svolání, člověče?

Pompejus. Všechny domy na předměstích vídeňských mají být strženy.

Stržená. A co ty v městě?

Pompejus. Zůstanou pro zasetí. Byly by také padly, kdyby se jich byl jistý opatrný měšťan nezastal.

Stržená. A mají všechny naše krčmy v předměstích býti zbourány?

Pompejus. Srovnány se zemí, paničko.

Stržená. No, to je přece změna v obci! A kam já se poděju?

Pompejus. Ticho, ticho; nic se nebojte, dobrým advokátům nikdy nescházejí klienti. Třeba jste změnila místo, nemusíte měnit řemeslo. Já zůstanu u vás výčepníkem. Odvahu! Však se nad vámi smilují. U vás, která jste ve službě veřejné skoro přišla o oči, se už jedno oko přimhouří.

Stržená. A co si teď počnem, Tomáši, sklepníku? Pojďme.

Pompejus. Hle, signor Claudio. Žalářník ho vede do vězení. A panna Julietta s ním.

Vystoupí Žalářník, Claudio a strážé. – Juliettu převedou kolem.

Claudio. Co, člověče, tak světu celému mne ukazuješ? Veď mne do vězení, kam patřím.

Žalářník. Z vůle zlé to nečiním, však lord Angelo zvlášť to rozkázal.

Claudio. Tak! Pravomoc, ta polobohyně, nás naše viny platit nechává jich celou váhou! Nad kým nebe chce, se slituje, a nad kým nechce, ne; a vždy to zovou spravedlností!

Vystoupí Lucio s dvěma šlechtici.

Lucio. Co jest, Claudio, – proč tak volnosti

jsi pozbaven?

Claudio. Pro volnost přílišnou,
můj Lucio, pro volnost přílišnou.
Jak přesycení plodí dlouhý půst,
tak volnost nevázaně užitá
se zvrhá v nevoli. Svou povahou
jak myši hltající otravu
se ženem za zlem žízeň budícím,
a když se napijeme, umřeme.

Lucio. Kdybych věděl, že budu tak moudře mluvit, když mne zatknou, hned bych si poslal pro některé své věřitele. A přece, abych pravdu děl, mám raději to bláznovství svobody než mravouku¹¹ žalární. – Tvé provinění, Claudio?

Claudio. Co říci jen, by bylo vinou zas.

Lucio. Jak, vražda?

Claudio. Ne.

Lucio. Tož smilstvo?

Claudio. Zvi to tak.

Žalářník. Již dále, pane; nutno, byste šel.

Claudio (*k Žalářníkovi*). Jen ještě slovo, milý příteli. –
Jen ještě slůvko s vámi, Lucio.

Odvádí ho stranou.

Lucio. Sto, jestliže vám něco pomohou.

Tak tedy nyní smilstvo stíhají?

Claudio. Věc má se tak: Po řádném sňatku měl jsem své Julietty lože za svoje.

Znáte tu dámu; vpravdě jest má choť,

jen veřejně jsme neohlásili

své zasnoubení. To se nestalo

jen z toho ohledu, by zvětšilo se

jí věno příbuzenstvem chované.

Svou lásku před nimi jsme chtěli skrýt,

až nám je doba více nakloní;

však stalo se, že naše vzájemná

a kradmá milost příliš zřetelným

již písmem na Julii vypsána.

Lucio. Snad s outěžkem?

Claudio. Ba, na neštěstí tak.

A teď náš nový místovévoda

– ať vina toho v lesku novoty,

či v tom, že na obci jak na koni

ten vladař jezdit chce, a sotva že

se ocit v sedle, již svou ostruhu

jí dává cítit, aby poznala,

že velet umí; neb zda tyranství

již s jeho postavením spojeno,

či leží pouze v osvícenosti,

jež zaujímá je, to mi nejasno –

leč tento nový vladař probouzí

vše zastaralé trestní zákony,
jež jako zrezavělé brnění
přes devatenáct roků na stěně
kdes visely, a žádný neužit. –
A jenom aby jméno získal si,
ty řády zapadlé a ospalé
teď na mne tasí, jistě proto jen,
by jméno získal.

Lucio. Jistě tomu tak; a hlava stojí ti tak vratko na plecích, že by ji zamilované děvče z mléčnice
vzdechem odfouklo. Pošli za vévodou a odvolej se k němu.

Claudio. Tak učinil jsem, ale nemohou
jej nalézt. Mám prosbu, Lucio,
a prokaž mi tu službu laskavou:
Dnes moje sestra jako novicka
má vstoupit do kláštera; oznam jí,
v jak nebezpečném postavení jsem;
ve jménu mém ji pros, své přátele
by ku přísnému vládci poslala.
Ať sama prosí; velkou naději
v to kladu, neboť v její mladosti
jest důtklivá, ač nemá výmluvnost,
jež pohne muži; kromě toho má
ten šťastný dar, že chce-li, důvtipem
a milou řečí získá každého.

Lucio. Dejž to Bůh i k potěšení těch, kdož by se ocitli v podobných těžkostech, i pro zachování
tvého života, jehož by mně bylo velmi líto, kdybys ho měl ztratit na tak hloupou kartu.
Chvátám k ní.

Claudio. Já děkuji ti, milý příteli.

Lucio. Za dvě hodiny...

Claudio. Pojd', Žalářníku, pojd'!
Odejdou.

Scéna třetí.

Klášter.

Vystoupí Vévoda a Mnich Tomáš.

Vévoda. Ne, zbožný otče, této myšlenky
se zhost' a nevěř, chabý lásky šíp
že může protknout zocelenou hrud'.
Proč tebe žádám, abys útulek
mi tajný poskytnul, má vážnější
a věkem dozrálejší¹² příčiny
než cíl a snahy žhoucí mladosti.

Mnich. Můž Vaše Milost o tom říci víc?

Vévoda. Můj zbožný otče, nikdo neví líp
než vy, jak povždy život v ústraní
jsem miloval, v jak nízké bylo ceně
vždy u mne společnostem holdovat,
kde mládí, nesmyslná nádhera

a náklad panují. Angelovi
– tož muži přísných zásad, čistých mravů –
jsem tady ve Vienně vládu svou
i místo odevzdal. On za to má,
že jel jsem do Polska, neb tak jsem dal
to v lidu rozhlásit a tak se věří.
A teď se ptáte, otče ctihodný,
proč jsem tak učinil?

Mnich. Ba ovšem, pane.

Vévoda. Jsou u nás přísné řády, zákony
co nejostřejší – nutná udidla
a ohlávky na vzdorné komoně –, ¹³
jež pouštěli jsme z ruky čtrnáct let,
takže již jsou jak v sluji starý lev,
jenž nevychází více na kořist.
Dnes, jako kárná metla březová,
již slabý otec svázav pověsil
na oči dětem jenom na postrach,
ne k potrestání – jako metla ta
svým časem budí více posměchu
než bázně, tak ty naše zákony,
k užití mrtvé, samy mrtvy jsou
a právo za nos tahá svévole
a chůvu bije nemluvně a pryč
je všečen ostych.

Mnich. Na vás, Milosti,
jen záleželo právo spoutané,
kdy se vám zalíbilo, uvolnit
a u vás bylo by to hroznější
se zdálo nežli při Angelovi.

Vévoda. Až příliš hrožno, jak se obávám.
Mou vinou lid svou plnou zvůli měl
a bývala by krutost bítí je
a týrat pro to, co jsem kázal jim;
neb kážem konat zlo, když činy zlé
se dovolí a trestu nedojdou.
A protož, otče, na Angela jsem
ten vložil úřad, aby z úkrytu,
jejž skytá moje jméno, udeřil
a já, v tom boji nejsem osobně,
tak ušel haně. Bych pak dohlédnout
moh k jeho správě, chtěl bych jako bratr
vašeho řádu navštěvovat lid
i vladaře. A tedy prosím tě,
šat řeholní mi dej a pouč mne,
jak přesně ve všem chovati se mám,
bych vypadal jak opravdový mnich.
Blíž odůvodním ti své jednání,

až bude k tomu příhodnější čas.
Jen ještě to: Angelo přísný jest
a proti sočení jest obrněn;
sám sotva dozná, že v něm proudí krev
a zdali lační více po chlebu
než po kamení. Ted' se uhlídá,
zdaž, vládna mocí, bude, čím se zdá.
Odejdou.

*Scéna čtvrtá.
Klášter jeptišek.*

Vystoupí Isabella a Francisca.

Isabella. A jiných volností už nemáte,
vy jeptišky?

Francisca. Což není na těch dost?

Isabella. Ba, opravdu; a nepovídám to,
že chtěla bych snad více; spíše bych
si přála, aby tužší pravidla
řád sester svaté Kláry vázala.

Lucio (venku). Hoj! – pokoj budiž domu tomuto!

Isabella. Kdo volá to tam?

Francisca. To je mužský hlas.

Francisca. Má dobrá Isabello, otevřte
a zeptejte se ho, co přeje si.
Vy můžete, já ne; neb ještě slib
jste nesložila. Potom nebude
vám dovoleno s mužem promluvit
krom v přítomnosti priorky a mluvíc
vždy zahaliti musíte svou tvář,
neb odestrouc ji, mluvit nesmíte.
On volá znovu; odpovězte mu.
Odejde.

Isabella. Pokoj a štěstí! – Kdo to volá tam?

Vystoupí Lucio.

Lucio. Zdar, panno! – Že jí jste, mi hlásají
ty růže na tváři. – Zda můžete
být ke mně dobrá tak a dovésti
mne k Isabelle, vaší novicce
a sestře spanilé, již tady má
nešťastný její bratr Claudio?

Isabella. Proč „nešťastný“ mi dovolte se ptát,
tím spíše, když vám musím povědít,
že já jsem Isabella, jeho sestra.

Lucio. Sličná a milostná, – Váš bratr vlídně
vás pozdravuje. – Bych však zbytečně
vás dlouho netýral: jest uvězněn.

Isabella. Ó běda mi! – A z jaké příčiny?

Lucio. Zač, já být jeho soudcem, býval bych

mu za trest svoje díky stanovil:
svou přítelkyni děckem obdařil.

Isabella. Ach pane, netropte si ze mne smích.

Lucio. Jen pravdu díím; neb ač to všední hřích
jest u mne, vůči dívkám na čejku¹⁴
si hrát a žertovat a daleko
mít jazyk od srdce, přec nechtěl bych
tak s každou pannou láskovat. Vás mám
za bytost nadpozemskou, posvátnou,
z níž odříkáním nesmrtelný duch
se stal a s kterou nutno mluvíti
tak upřímně jak s kterou světicí.

Isabella. Vy posvátnosti urouháte se,
tak se mi posmíváje.

Lucio. Nikoliv;
to nevěřte. Nuž, krátká pravda jest:
Váš bratr s milenkou se objali,
a jako ti, kdož jedí, plní se,
jak doba květu úhor osetý
k žni hojně přivádí, tak jeví se
na jejím plném lůně jeho snaha
a zdatná orba.

Isabella. Dívka matkou! S ním?
Snad moje sestřenice Julie?

Lucio. To vaše sestřenice?

Isabella. Přijatá;
jak školačky svá jména z dětinské,
leč pravé lásky vyměňují si.

Lucio. Toť ona.

Isabella. Ať ji pojme za ženu.

Lucio. V tom právě vězí to. Náš vévoda
se odtud vzdálil divným způsobem;
a mnohé šlechtice – mne sama též –
dřív udržoval v klamně naději
na činnou službu; teď však od lidí,
již znají vzpruhy státu, zvidáme,
jak nekonečně byly vzdáleny
ty sliby jeho pravých záměrů.
Zaň s plnou jeho mocí vladařem
jest lord Angelo, muž, jehožto krev
jest jícha sněhová, jenž pohnutí
a bujných ostnů smyslů necítí,
leč zdržuje a otupuje hrot
jich přirozený posty, učením
a kázní ducha. On, by postrašil
již obvyklé zde nevázanosti,
jež kolem hrozivého zákona
jak myši pobíhaly kolem lva,

si našel starý příkaz nějaký,
pod jehož tíží hrdlem propadá
váš bratr. Dal ho tedy zatknouti
a s celou toho řádu přísností
chce postavit ho jiným za příklad.
Vše doufání jest marné, leda by
ve vašich tklivých prosbách nalezla
se něha, která obměkčila by
lorda Angela. Toť jest v souhrnu
mé poslání od bratra vašeho.

Isabella. Chce jeho smrt?

Lucio. Již ortel podepsal
a Žalářník, jak slyším, rozkaz má
jej vykonati.

Isabella. Žel, jak mohla by
mu prospěti má schopnost ubohá!

Lucio. Své moci užijte.

Isabella. Své moci? Ach,
já pochybuji...

Lucio. Naše pochybnost
je zrádkyně a často připraví
nás o dobro, jež bychom získali,
jen beze strachu po něm sáhnouce.
Vy jděte k náměstku Angelovi
a naučte ho, že když dívky prosí,
jsou muži štědří jako bohové;
když ale s pláčem pokleknou, tu jsou
vše prosby jejich splněny již tak,
jak by je ony samy plnily.

Isabella. Nuž, uvidím, co zmohu.

Lucio. Jenom rychle.

Isabella. Hned zkusím to a nezdržím se déle,
než abatyši o tom zprávu dám.
Vám díky pokorné a pozdravte
mi bratra; ještě záhy navečer
mu pošlu zvěst, jak se mi dařilo.

Lucio. Tož sbohem.

Isabella. Sbohem, dobrý pane můj.
Odejdou.

Jednání druhé.

Scéna první.

Síň v domě Angelově.

Vystoupí Angelo, Escalus, Soudce, Žalářník, soudní zřízenci a jiní za nimi.

Angelo. Nám zákon nesmí býti haštošem,
jímž dravce plašit chcem a na něhož,
když stojí nepohnutě, zvyknou tak,
že beze strachu usedají naň.

Escalus. Tak jest, však buďme ostří raději
a trochu tněme dřív, než dopadnem
a k smrti zkrušíme. Ten mladý muž,
jejž chtěl bych zachránit, měl ctného otce. –
Ať Vaše Vzácnost, jejíž přísná ctnost
mi známa, uváží, zda v návalu
svých vášní, kdyby místu vhod byl čas
a místo přáním nebo vaší krve
čin odhodlaný kdyby dosíci
byl mohl vašich vlastních záměrů,
zdaž nebyl byste někdy v životě
v tom pobloudil, zač odsoudil jste jej,
a nebyl propad tíži zákona.

Angelo. Jest něco jiného být pokoušen
a jiná věc jest padnout, Escale.
Já nepopírám, že by v porotě,
jež soudí o životě věžňově,
moh mezi přísežnými dvanácti
být zloděj nebo dva, a vinnější
než souzený. Však právo uchvátí
jen to, co vidí. Cože zákon dbá,
že zloděj odsuzuje zloděje?
Toť pochopitelně, že shýbnem se
a zvednem klenot, jejž jsme našli,
jen proto, že ho zříme, ale co
jsme neviděli, po tom šlapeme
i ani na to nepomýšlíme.
Tím nemírněte jeho provinou,
že já bych jako on moh poklesnout;
spíš řekněte, až já, jenž soudím jej,
tak proviním se, ať můj vlastní soud
mou vyřkne smrt a nic mi nestraní.
On musí zemřít.

Escalus. Staniž se, jak chce
to vaše moudrost.

Angelo. Kde je žalářník?

Žalářník. Zde k vašim službám, Urozenosti!

Angelo. Vy hled'te, zítra ráno k deváté
by Claudio byl st'at. A přived'te
mu zpovědníka, ať se připraví;
nebo jeho pouti poslední to krok.

Odejde Žalářník.

Escalus (*stranou*). Bůh odpusť mu i nám vše naše viny!
Ten hříchem stoupá, ctností padá jiný;
ti se zločinem beztretně si hrají,¹⁴
a jiní za poklesek umírají.

Vystoupí Loket a drábové s Pěnou a Pompejem.

Loket. Sem s nimi! – Jsou-li tohle dobří lidé, co v obci netropí nic než zlořády v zlořádných

domech, tedy už nevím, co je zákon. Sem s nimi!

Angelo. Co to, brachu? Jak ti říkají? – A oč se jedná?

Loket. S dovolením Vaší Urozenosti, jsem čtvrtník našeho ubohého vévody a říkají mi Loket.

Opírám se o spravedlnost a přivádím Vaší Urozenosti dva pověstné dobrodince.

Angelo. Dobrodince? – Nu, jací dobrodinci to jsou? – Chtěls říci zločince?

Loket. S dovolením Vaší Urozenosti, já zrovna nevím, co jsou, ale tím jsem jist, že to jsou vyskákani darebové a tak bohaprázdni, jak jen který dobrý křesťan ve světě má být.

Escalus. Znamenitě to vyložil; toť přece jednou moudrý čtvrtník.

Angelo. Jen dál. Jací jsou ti lidé? Loket ti říká? – Mluv přece, Lokte.

Pompejus. Nic moudrého vám říci nemůže, milostpane; je to loket falešný.

Angelo. A co jste vy zač, panáčku?

Loket. Ten, milostpane? – Sklepník to je, milostpane, a kus kuplíře; slouží u nějaké ničemné ženské, jejíž dům na předměstí, milostpane, prý byl stržen. A teď si zařídila dům lazební, což myslím je také velmi špatný dům.

Escalus. Odkud to víte?

Loket. Od své ženy, pane, kterou despektiruju, jako že nebe nade mnou a Vaše Důstojnost...

Escalus. Jakže? – Od své ženy to víš?

Loket. Ano, pane; – kteráž, díky Bohu, je poctivá žena –

Escalus. A proto ji tedy „despektiruješ“?

Loket. Jářku, pane, despektiruju zrovna tak jako ona ten dům; není-li to vykřičený dům, bylo by ho škoda, neboť je to dům ničemný.

Escalus. Jak to víš, čtvrtníku?

Loket. Inu, od své ženy, pane, která, kdyby se byla po kardinálsku spustila, mohla býti udána pro smilství, cizoložství a všechnu takovou nečistotu.

Escalus. Svodem oné ženštiny?

Loket. Ano, pane, svodem paní Stržené. Ale protože mu naplivala do tváře, věděl, s kým má co dělat.

Pompejus. Vzácný pane, s dovolením Vaší Ctihodnosti, to není tak.

Loket. Dokaž to před těmhle otrapy, ty muži ctihodný, dokaž to!

Escalus. Slyšíte, jak se podřikává?

Pompejus. Vzácný pane, ona přišla k nám s outěžkem a měla, s dovolením Vaší Ctihodnosti, laskominy na dušené slívy. My jsme tenkrát v celém domě měli zrovna jenom dvě a ty byly na ovocné misce, takové misce za pětník. Však jste, milostpane, také vídal takové misky, nejsou to zrovna porcelánové misky, ale velmi slušné misky, jen co je pravda.

Escalus. Jen dále, dále, na těch miskách nezáleží, brachu.

Pompejus. Ba opravdu ne, milostpane, ani co by za nehet vlezlo. Ale abychom přišli k věci. Jak povídám, ta panička Loktová byla, jak povídám, v naději, už tak hezky silná a měla, jak povídám, laskominy na slívy. A protože zbyly na misce už jenom dvě, jak povídám – neboť pan Pěna zde, ano, zrovna tenhle, už snědl ty druhé, jak povídám, a jak povídám, zaplatil za ně velmi poctivě; vždyť to přece víte, pane Pěno, že jsem vám nemoh dát tři pětníky zpátky...

Pěna. Nemoh, jen co je pravda.

Pompejus. Inu ovšem; a jestliže se pamatujete, louskal jste zrovna ještě pecky z oněch, jak jsem řekl, sliv.

Pěna. Louskal; jen co je pravda.

Pompejus. Inu ovšem. A já vám tenkrát povídal, jestliže se pamatujete, že ten a onen se z toho nevyliže, no, víte z čeho, nebude-li zachovávat přísnou dietu, a povídal jsem vám –

Pěna. Všecko pravda.

Pompejus. No tak tedy –

Escalus. I jděte mi; jste velmi nudný šašek. – K věci. – Co jste udělali ženě Loktově, že její muž má příčinu si stěžovat? – Ven s tím, co jste jí udělali?

Pompejus. K tomu se Vaše Urozenost tak hned nedostane.

Escalus. Ne, brachu, nemám také chuti.

Pompejus. Ale vy se k tomu dostat musíte, s dovolením Vaší Urozenosti. A prosím vás, milostpane, jen se podívejte na toho mladého pána, Pěnu, zde; ten muž má osmdesát liber ročních příjmů a otec mu zemřel na den Všech svatých. Nebylo to o Všech svatých, pane Pěno?

Pěna. Večer před Všemi svatými.

Pompejus. Zcela dobře, jak jsem povídal. To je přece jednou pravdivé slovo. On, vzácný pane, jak povídám, seděl tenkrát na nízké lenošce v Hroznovém pokoji, kde tak rád sedáváte, pane Pěno, není-li pravda?

Pěna. Tak jest, protože je to prostorný pokoj a teplý na zimu.

Pompejus. No tak tedy; to je přece jednou pravdivé slovo.

Angelo. To déle potrvá než ruská noc,
když noc tam nejdelší. Já jdu a vy
to vyšetřte; a doufám, příčinu
že najdete dát po výprasku všem.

Escalus. To také myslím, pane. Dobrý den.

Odejde Angelo.

Ted' dále, příteli. Co se udělalo ženě Loktově, se ptám jednou provždy.

Pompejus. Jednou provždy? To se jí neudělalo nic jednou provždy.

Loket. Prosím vás, milostpane, zeptejte se ho, co tenhle zde udělal mé ženě.

Pompejus. Prosím Vaší Urozenost, zeptejte se mne.

Escalus. Dobře, brachu; co jí udělal ten pán?

Pompejus. Prosím vás, Urozenosti, podívejte se tomu pánovi do tváře. Milý pane Pěno, podívejte se na Jeho Urozenost. Myslím to dobře. Pozoruje Vaše Urozenost jeho obličej?

Escalus. Ano, příteli, velmi dobře.

Pompejus. Jen si ho, prosím vás, dobře všimněte.

Escalus. Ano, dívám se.

Pompejus. Vidí Vaše Urozenost v jeho obličejí něco daremného?

Escalus. Nic a nic.

Pompejus. A já to chci odpřisahat na Písmo, že jeho obličej jest u něho to nejhorší, co má. Tedy dobře. Jest-li jeho obličej na něm to nejhorší, jak mohl pan Pěna ženě drábově něčím ublížit? To bych rád zvěděl od Vaší Urozenosti.

Escalus. Má pravdu. Co tomu říkáte, čtvrtníku?

Loket. Předně, s vaším dovolením, ten dům je respektovaný dům; za druhé, tenhle zde je respektovaný chlap a jeho milostnice je respektovaná ženština.

Pompejus. Na svou ruku přísahám, vzácný pane, že jeho žena, respektive řečeno, je v největším respektu z nás všech.

Loket. Lžeš, otrapo; lžež, bezbožný darebo! Na to ještě tak hned nadojde, aby byla v respektu u mužského, ženského nebo dítěte.

Pompejus. Milostivý pane, ona, respektive řečeno, byla u něho, ještě než se vzali.

Escalus. Kdo z vás tu moudřejší? Spravedlnost či prostopášnost? Je to pravda?

Loket. Ó ty šibale! Ó ty ničemo! Ó ty bohaprázdný Hannibale! Já, respektive řečeno, u ní, než jsme se vzali? Byl-li jsem kdy v respektu u ní neb ona u mne, ať mne Vaše Urozenost nemá za služebníka ubohého vévody. Dokaž to, ty bezbožný Hannibale, sic tě udám pro poškození na těle!

Escalus. Kdyby vám dal k tomu pohlavek, moh byste ho ještě udat pro pomluvu.

Loket. Pravda, Vaše Urozenosti, děkuji za radu. Co ráčí Vaše Urozenost poroučet, abych udělal s tím ničemným zrádcem?

Escalus. Abych pravdu řekl, sluho zákona, protože se něčím provinil, co bys mu rád dokázal, kdybys mohl, nech ho jíti dále cestou nepravosti, až poznáš, která to nepravost je.

Loket. Pravda, Vaše Urozenosti, děkuji za radu. Vidíš, ty ošemetný darebo, jak to na tebe trhlo? – Ted' půjdeš po svých dále, ničemo, ted' půjdeš po svých dál.

Escalus. Kde jste rozen, příteli?

Pěna. Zde ve Vienně, pane.

Escalus. Máte osmdesát liber ročních příjmů?

Pěna. Ano, s dovolením Vaší Vzácnosti.

Escalus. Tak. – A co jste vy, příteli?

Pompejus. Výčepný, pane; výčepný u chudé vdovy.

Escalus. Jméno vaší paní?

Pompejus. Paní Stržená.

Escalus. Byla vícekrát než jednou provdána?

Pompejus. Devětkrát, pane; Stržená jest po mém posledním.

Escalus. Devětkrát! Pojd'te sem, pane Pěno, sem blíže ke mně. – Pane Pěno, nerad bych, abyste si dělal známosti s výčepníky; natočí vás, pane Pěno, a vy je přivedete na šibenici. Jděte; i at' již o vás neslyším.

Pěna. Děkuji Vaší Vzácnosti. Co se mé osoby týče, já nikdy nevкроčím do šenkovny, když mne to tam mocí netáhne.

Escalus. Je dobře; ani slova o tom víc. Bud'te zdrav.

Odejde Pěna.

Pojd'te sem, pane výčepný. Jak se jmenujete, pane výčepný?

Pompejus. Pompejus.

Escalus. Jak dále?

Pompejus. Hřbet, milostpane.

Escalus. Tak; – a váš hřbet jest také to největší na vás, takže v nejhrubším smyslu jste Pompejus Veliký. Pompeje, jste částečně kuplíř, Pompeje, třeba jste to kryl zástěrou výčepnictví; – nejste? Nuže, povězte mi pravdu; nebude vám to na škodu.

Pompejus. Tedy vpravdě, milostpane, jsem ubohý člověk, jenž chce být živ.

Escalus. Jak to, Pompeje, – Vy se chcete žít kuplířstvím? Co myslíte o tom řemesle, Pompeje? – Je to dovolené, je to oprávněné řemeslo?

Pompejus. Kdyby je dovolil zákon, milostpane –

Escalus. Ale zákon je nedovoluje, Pompeje; a nikdy je nedovolí ve Vienně.

Pompejus. Chce Vaše Urozenost ovalašit a vykapounovat všechnu mládež v městě?

Escalus. To nechci, Pompeje.

Pompejus. A tedy, milostpane, podle mého skromného zdání, toho nenechají. Udrží-li jen Vaše Urozenost na uzdě cuchty a hejsky, kuplířů se potom báti nemusí.

Escalus. Ty uzdy, dejte pozor, se začínají ted' tuze přitahovat: jen se stíná a věší napořád.

Pompejus. Budete-li všechny, kteří tak hřeší, věšet a stínat jen deset roků za sebou, budete rádi, opatří-li vám někdo zavčas více hlav. Udrží-li se ten zákon ve Vienně deset let, najmu si v nejkrásnějším domě celé poschodí za tři pětníky. Dožijete-li se toho, až to bude, řekněte, že vám to Pompejus předpovídal.

Escalus. Děkuji ti, milý Pompeje, a oplátkou za tvé proroctví poslyš: Radím ti, abys se tu přede mnou už nikdy nedal vidět pro žádnou stížnost na tebe, byť byla jenom ta, že dále zůstáváš, kde bydlíš ted'. Ukážeš-li se tu, Pompeje, zaženu tě do tvých stanů zpět a budu ti peprným

Caesarem. Prostě řečeno, Pompeje, dám ti namrskat. Pro tentokráte, Pompeje, odejdi v pokoji.

Pompejus. Děkuji Vaší Urozenosti za dobrou radu;
(*stranou*) ale uposlechnu ji jen, pokud tělo a osud neurčí lépe.
Mne bít? – Ať vozka na herku bič zdvihá,
muž čacký z řemesla se nevyšvihá.

Odejde.

Escalus. Pojd'te blíž, sousede Lokte, pojd'te sem, pane čtvrtníku. Jak dlouho už jste tím čtvrtníkem?

Loket. Sedm a půl roku, milostpane.

Escalus. Z té vaší zkušenosti v úřadu soudil jsem hned, že ho zastáváte už delší dobu. Celých sedm roků, jste povídal?

Loket. A půl, milostpane.

Escalus. Ach, to bylo pro vás velké soužení! Ubližují vám, že to tak dlouho na vás kladou.
Cožpak není ve vaší čtvrti také jiných lidí schopných té služby?

Loket. Abych pravdu řekl, milostpane, málo jich má rozumy z takových věcí. Jsou-li zvoleni, rádi opět za sebe volí mne. Já jim to udělám za nějaký ten groš a odbudu to za všechny.

Escalus. Hled'te mi přinést jména šesti nebo sedmi nejschopnějších z vašeho okresu.

Loket. K vám do domu, milostpane?

Escalus. Ano, ke mně. Buďte zdrav.

Odejde Loket.

– Kolik je hodin?

Soudce. Jedenáct, pane.

Escalus. Není vám libo se mnou k obědu?

Soudce. Mé slušné díky.

Escalus. Smrt Claudiova zarmucuje mne;
leč není spomožení.

Soudce. Lord Angelo
jest přísný.

Escalus. Také toho potřeba.
Když častá, milost milostí již není;
neb novou vinu rodí odpouštění.
A přece – ubohý ten Claudio!
Však není pomoci. Nuž pojd'me, pane.
Odejdou.

Scéna druhá.

Jiná síň v domě Angelově.

Vystoupí Žalářník a Sloužící.

Sloužící. Má výslech nějaký; však přijde hned,
já ohlásím vás.

Žalářník. Udělejte to.

Odejde Sloužící.

Chci jeho vůli znát; snad obměkčí se.
Vždyť pochybil tak jenom jako v snách!
Vše sekty, každý věk je okvasen¹⁶
tím hříchem; – a on zemřítí má proň!

Vystoupí Angelo.

Angelo. Co přejete si?

Žalářník. Jest to vaše vůle,
by Claudio byl zítra popraven?

Angelo. Což neřek jsem, že tak; zda nemáš rozkaz?
Proč znovu se mne tážeš?

Žalářník. Byste snad
se neunáhlil. Račte odpustit;
já vzpomínám, kdys po vykonaném
jak rozsudku soud želel ortele.

Angelo. Vy dbejte svého, to je moje věc.
Svůj úřad plňte, nebo se ho vzdejte;
však oželím vás.

Žalářník. Račte, Vzácnosti,
mi prominout. Co má se udělat
s trpící Julií; neb její chvíle
se přibližuje.

Angelo. Někde vhodněji
bud' opatřena; a co nejrychleji.

Vrátí se Sloužící.

Sloužící. Je tady sestra odsouzeného
a žádá o přístup.

Angelo. Má sestru?

Žalářník. Ano,
můj dobrý pane; dívku velmi ctnou,
jež brzo do kláštera vstoupit má,
ač není-li tam již.

Angelo. Ať vejde.

Odejde Sloužící.

Hleď,

by odstranila se ta smilnice.

Ať má, co potřeba, nic přes míru.

Dám rozkaz o tom.

Vystoupí Isabella a Lucio.

Žalářník. Bůh vás zachovej!
Chce odejti.

Angelo. Jen ještě zůstaňte.

(K Isabelle) Jste vítána;

co přejete si?

Isabella. Jsem, pane, prosebnice neblahá;
rač Vaše Ctihodnost mne vyslyšet.

Angelo. Je dobře; vaše prosba?

Isabella. Jestí hřích,
jež nad vše jiné v ošklivosti mám
a který aby stihl práva meč,¹⁷
si přeji nejvroucněj. Zaň nechtěla
bych prositi, když nemusela bych,
zaň prosím pouze, ano chtění mé
jest ve mně ve sporu s mým nechtěním.

Angelo. Co dál?

Isabella. Mám bratra k smrti odsouzeného;
i prosím vás, ať umře jeho hřích,
a ne můj bratr.

Žalářník (*stranou*). Bůh ti sílu dej,
bys pohnula jej!

Angelo. Vinu zatratit,
a pachatele ne? Aj, každý hřích
se zatracuje sám, než spáchán jest.
Můj úřad byl by nickou, kdyby chtěl
jen vinu trestat podle zákona
a s prázdnou nechat ujít viníka.

Isabella. Ó spravedlivý, ale krutý zákon!
Já tedy *měla* bratra. – Nebesa
ať zachovají Vaši Ctihodnost!

Lucio (*stranou k Isabelle*). Tak nedejte se odbýt; k němu zas;
a prostě, poklekněte, na plášť se
mu zavěste. Až příliš chladná jste;
víc kdyby nešlo vám než o špendlík,
váš ret by nemoh prosit krotčeji.
Nuž, k němu zas!

Isabella. Tož musí zemřít?

Angelo. Žádné spásy, dívko.

Isabella. Ó ano! – Myslím, vy že byste moh
mu odpustit a člověk ani Bůh
by nepohoršil se tou milostí.

Angelo. Já dát ji nechci.

Isabella. Ale moh byste
to učiniti, kdybyste to chtěl?

Angelo. Co nechci učinit, to nemohu.

Isabella. Leč mohl byste tak, a nikomu
tím neublíže, kdyby vaše srdce
touž bylo jato lítostí co mé?

Angelo. On hrdlem propad; příliš pozdě již.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Jste příliš chladná.

Isabella. Příliš pozdě? – Ne!

Já, když jsem vyřkla slovo, mohu zas
je odvolat. A věřte, nižádný
že přívlastek, jenž mocným náleží,
královský vínek, náměstníkův meč,
hůl maršálská a roucho soudcovo
ni z polovice tak je nezdobí
jak milosrdenství. On na vašem
a vy kdybyste v jeho místě byl,
tak býval byste klopýtnul jak on,
však on tak přísný nebyl by jak vy.

Angelo. Již jděte, prosím vás.

Isabella. Ó Bože, kéž
bych měla vaši moc a vy byste

byl Isabellou! – Dělo by se tak?
Ó ne! – Tu chtěla bych vám ukázat,
co jest to soudcem a co vězněm být.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Tak, dojměte ho; to je pravý tón.

Angelo. Váš bratr propad zákonu a vy
jen slova maříte.

Isabella. Ach, nastojte!

Vše lidské duše kdys tak propadly,
a On, jenž k trestu nejvíc práva měl,
jim našel spásu. Kdyby nejvyšší
ten soudce tak chtěl soudit vás, jak jste,
jak bylo by vám? – Toho pomněte,
a milosrdenství na vašich rtech
tak vydýchne jak novorozeně.¹⁸

Angelo. Dost, utište se, dívko spanilá;
ne mnou, váš bratr stíhán zákonem,
a kdyby byl můj krevný bratr, syn,
tak stalo by se; – musí umřít zítra.

Isabella. Již zítra! Ó, toť náhle! Seřte ho,
ó šetřte! – Není na smrt připraven.
I drůbež zabíjíme v její čas;
a máme k nebi menší ohled mít
než ke své vlastní hrubé bytnosti?
Můj dobrý, dobrý pane, považte,
kdo umřel pro ten hřích? – A přece jich
jest tolik, již se dopustili ho.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Tak, dobře, dále.

Angelo. Zákon nebyl mrtev,

ač spal. Ti mnozí nebyli by se
té viny odvážili, kdyby první,
jenž příkaz porušil, byl pykal za to.
Teď procitnul a zří, co spácháno;
a jako prorok hledí v zrcadlo,
jež ukazuje mu, jak příští zla
– teď nebo poshověním počatá
a postupem se dále rodící –
již nebudou se líhnout posloupně,
však dříve skonají, než ožijou.

Isabella. A přec jen mějte trochu lítosti!

Angelo. Té svrchovaně mám, jsa spravedliv;
neb milosrden jsem k těm neznámým,
jež prominutý hřích by zahubil,
a dobře činím těm, kdož pykají
za jednu ohavnost a nežijou,
by jinou spáchali. Již tedy dost;
váš bratr umře zítra. Smiřte se
s tím osudem.¹⁹

Isabella. Vy tedy musíte

být první, který vyřknul ortel ten,
a on, jenž trpí? Ó, jest výborno
mít sílu obra, ale ukrutno
jí jako obr používati.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Tak, znamenitě!

Isabella. Kdyby ve světě

kdo vládne mocí, uměl hřmít jako Jov,
Jov sám by neměl nikdy pokoje,
neb každý malicherný velikáš²⁰
by po nebi mu hřměl a nic než hřměl!
Ty, milostivé nebe, raději
svým ostrým sirným klínem rozpoltíš
dub svaznatý a nezranitelný
než útlou myrtu; ale člověk, hle,
ten hrdý člověk, v krátkotrvalou
svou oděn moc a nejvýš nevědom
jsa toho, o čem nejjistěji ví²¹
– své sklené křehkosti –, jak hněvný op
se před velebou nebes pitvoří
tak bláznovsky, že pláčou andělé,
a kdyby byli naší povahy,²²
by samým smíchem zemřít museli.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Ó, jenom tak naň, děvče, – povolí,
již měkne; vidím to.

Žalářník. Kéz dal to Bůh,
by přemluvila jej!

Isabella. My nemůžem
svou vlastní váhou měřit bratry své:
muž velký zažertuje se světcí –
toť u něho je vtip; leč u malých
to hříšné znesvěcení.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Toť pravá cesta, děvče; jenom víc!

Isabella. Co u vůdce jest hněvné slovo jen,
jest u vojáka čiré rouhačství.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Kdes tu svou moudrost vzala? Pokračuj!

Angelo. Nač říkáte ty průpovídky mně?

Isabella. Z té příčiny, že moc, ač pochybí
jak jiní, přece jakýsi má lék,
jímž povrch provinění zacílí.
Do vlastních prsou svých se obraťte,
tam zaklepejte, srdce tažte se,
zda něco zná jak mého bratra hřích,
a dozná-li, že přirozená v něm
jest viny schopnost jako u bratra,
ať na rtech nedá zaznít myšlénce,
jež čelí proti žití bratrovu.

Angelo (*stranou*). Je v tom, co mluví, duch tak hluboký,
že v duchu mém to klíčí. – Buďte zdráva.

Isabella. Můj dobrý pane, neodcházejte.

Angelo. Já uvážím to; přijďte zítra zas.

Isabella. Ó slyšte, pane, jak vás podplatím!

Ach, zůstaňte.

Angelo. Jak? – Podplatit! – A mne?

Isabella. Žeť, takovými dary, na kterých
mít podíl budou s vámi nebesa.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Již byla byste všechno zmařila.

Isabella. Ne všední mincí zlata ryzího,
ne kameny, jichž cena bohatší
neb chudší určuje se zálibou,
však pravou modlitbou, jež k nebesům
se povznáší a do nich vstupuje
před slunce východem; tož modlitbou
vin prostých duší, postících se děv,
jichž mysl nedostupna časnosti.

Angelo. Je dobře; přijďte zítra.

Lucio (*stranou k Isabelle*). Již dost; to stačí, pryč!

Isabella. Bůh žehnej Vaší Ctihodnosti!

Angelo (*stranou*). Amen;

neb cestou k pokušení kráčím již,
kde modlitby jdou napříč.

Isabella. V který čas
mám zítra opět přijít, Vzácnosti?

Angelo. Kdy chcete, dopoledne.

Isabella. Bůh zachovej vás, pane!

Odejdou Isabella, Lucio a Žalářník.

Angelo. Od tebe –
a tvojí ctnosti!...

Co to, co to? Zda můj to hřích, či její?

Kdo hřeší více, pokušitelka

či pokoušený? – Ha! – ne ona, ne!

Vždyť ani nepokouší! – Ale já,

jenž leže u fialky na slunci,

jak mrcha hniju zdravou září tou,

kdež květina jí vůně nabývá.

Zda možno to, že dráždí nevinnost

nás víc než ženská lehkomyšlnost?

Když máme jinde nazbyt pustých míst,

proč chceme strhávati svatyni

a naše zla tam stavět? – Fi, fi, fi!

Co počínáš, Angelo, – neb co jsi?

Zda o ni podle pro to ukládáš,

co ctnostnou činí ji? – Ó, tedy živ

buď její bratr; neboť zloděj krást

má právo tam, kde kradou soudcové!

Jak? – Snad ji miluji, že prahnu tak

ji slyšet mluvit, znov se popásti

na jejích očích? – O čemže to sním?
Ó lstivý vrahu, který svatého
chtě lapit, světcem vnadíš udici!
Toť pokušení nejnebezpečnější,
jež láskou k ctnosti k hříchu pobádá.
Svou dvojnásobnou mocí, uměním
a přírodou, mne vnada prodajná²³
ni jednou nevzbouřila; ale zde
ta ctnostná dívka přemohla mne zcela.
Když láska smysly obloudila komu,
já dosud smál se jen a divil tomu.
Odejde.

Scéna třetí.

Síň v žaláři.

Vystoupí z různých stran Vévoda v kukli mnišské a Žalářník.

Vévoda. Bůh s vámi! Tuším, že jste žalářník.

Žalářník. Jsem žalářník. Co chcete, dobrý mnichu?

Vévoda. Jak svatý řád a láska křesťanská
mi velí, do žaláře navštívit
jdu duše zarmoucené. Jak to zvyk,
mne pusťte k nim a zjevte povahu
mi jejich zločinů, bych podle toho
duchovní útěchu jim poskytnul.

Žalářník. Rád více učiním, když potřeba.

Vystoupí Julietta.

Hle, tady jedna z uvězněných žen,
jež padnouc do plamenů²⁴ mladosti,
svou pověst užehla. Jest v naději
a ten, kdo otcem, k smrti odsouzen;
muž mladistvý a způsobilejší
hřích opakovat nežli umřít zaň.

Vévoda. Kdy musí umřít?

Žalářník. Jak myslím, zítra.

(K Juliettě) Vše pro vás opatřeno; sečkejte
jen ještě chvíli; převedou vás tam.

Vévoda. Zda, krásko, litujete svého hříchu?

Julietta. Ach ano; a co nejtrpělivěj
svou hanbu nesu.

Vévoda. Chci vás poučit,
jak máte zkoumati²⁵ své svědomí
a zkoušeti svůj žel, zda pravý jest
či hluchý.

Julietta. Dám se ráda poučit.

Vévoda. Zda milujete muže, který vám
tak ublížil?

Julietta. Ó ano, jako ženu miluji,
jež ublížila jemu.

Vévoda. Tož se zdá,
že zhřešili jste shodou vzájemnou.
Julietta. Tak jest.
Vévoda. Hřích váš jest tedy těžší jeho.
Julietta. To uznávám a želim toho, otče.
Vévoda. Toť slušno, dcero; ale neželte
jen proto snad, že hřích vás uvrh v hanbu:
žel takový nám samým platívá,
ne Bohu,²⁶ neboť neurazili
jsme nebes proto, že je milujem,
než proto, strach že máme o sebe.
Julietta. Já želim proto, že to vina jest,
a svoji hanbu nesu radostně.
Vévoda. Tak setrvejte. Spoluviník váš²⁷
má zemřít zítra; jdu ho připravit.
Bůh opatruj vás. *Benedicite!*
Odejde.
Julietta. Má zemřít zítra! – Krutá milosti,
jež daruješ mi život, v kterém jest
i útěcha jen hrůzou smrtelnou!
Žalářník. Jest mi ho líto.
Odejdou.

Scéna čtvrtá.

Pokoj v domě Angelově.

Vystoupí Angelo.

Angelo. Ať pomodlit se chci, ať přemýšlet,
mé modlení a moje myšlenky
se rozptylují. Bůh má prázdná slova,
kdež moje obraznost, rtů²⁸ neslyšíc,
jen v Isabelle kotví. Boha mám
jen v ústech, jak bych žvýkal jeho jméno,
a v srdci kypící a dravé zlo
své dychtivosti.²⁹ – Vláda, která kdys
mne poutala, je teď jak dobrá věc,
jež často pročítána, protivnou
a nudnou stává se. Ba vážnost svou,
jíž – ať mne nikdo neslyší! – se pyšním,
bych mohl prodati i s nádavkem
za vetché pírkó, s nímž si vítr hrá.
Ó hodnosti, ó zevnějšku, jak často
svým obalem a šatem u bláznů
si úctu vynutíš, ba moudřejších
i duše klamným zdáním upoutáš!
Krev krví zůstane! – A napíšme
na rohy ďábla jméno andělské,
to jméno ďáblu heslem nebude.
Vystoupí Sloužící.

Co jest? – Kdo tam?

Sloužící. Klášterní sestra jménem Isabella
vás žádá o slyšení.

Angelo. Ved' ji dál.

Odejde Sloužící.

Ó nebesa! – Proč k srdci žene se
mi krev, je samo činíc bezvládným
a všechny moje části ostatní
jich nutné výkonnosti zbavujíc?
Tak pošetilý dav se hromadí
kol omdleného; vše mu přispět chce
a brání vzduchu, jímž by ožít moh.
A takto krále oblíbeného
když spatří lid, své práce zanechá
a ve své přichylnosti horlivé
se dere před něho, kde nejapná
jich láska musí urážkou se zdát.

Vystoupí Isabella.

Nuž, krásná dívko?

Isabella. Jdu, bych zvěděla,
co vaše vůle.

Angelo. Raděj viděl bych,
abyste znala ji, než ptala se.
Váš bratr nemůž zůstat na živu.

Isabella. Nuž tak. – Bůh ochraň Vaši Ctihodnost!

Angelo. Sic moh by ještě žítí jakýs čas;
a možná, že tak dlouho jako vy
neb já; však musí zemřít.

Isabella. Vaším soudem?

Angelo. Tak.

Isabella. Kdy, prosím vás? By, ať už delší má
neb kratší lhůtu, moh se připravit
a na své duši ujmy netrpěl.

Angelo. Ha, fi! – na ohavné ty neřesti!
Tímž právem tomu odpustit bych moh,
jenž utvořeného již člověka
vzal přírodě, jak oněm prominout
jich sladkost všetečnou, kdož obraz boží
zapovězeným rázem mincují;
neb zrovna lehko tak jest bezprávně
vzít život dovoleně stvořený,
jak nedovolenými prostředky
odlévat žití neoprávněné.

Isabella. Tak v nebi váží se, ne na zemi.

Angelo. Že tak? – Tož rychle vyvrátím váš soud.
Co byste radši – spravedlivý zákon
by odjal žití bratru vašemu,
neb abyste, jej chtějíc vyprostit,

vy sama vlastní tělo vydala
též slastné poskvrně jak ta, již sved?

Isabella. To věřte, pane, raděj na těle
bych zkázu trpěla než na duši.

Angelo. O vaší duši nechci mluvit;
hřích vynucený pouze čítá se,
však neváží.

Isabella. Jak tomu rozumět?

Angelo. Já za to neručím; leč volno mi
zas proti tomu mluvit, co dím.
To zodpovězte: Já, jenž platného
tu zákona jsem hlas, teď vyslovím
nad vaším bratrem ortel smrtelný.
Zdaž nebylo by milosrdenství
v tom hříchu, jenž mu život zachrání?

Isabella. Tož učíte ho; nebezpečenství
chci na svou duši vzít; to není hřích,
však láska křesťanská.

Angelo. Když tedy byste chtěla vzít to
na svoji duši, hřích by neplatil
za více nic než lásku křesťanskou.

Isabella. To hříchem-li, že o život mu prosím,
ať Bůh mi dá to nést! – To hříchem-li,
že vy tu moji prosbu splníte,
svou ranní modlitbou to učiním,
by přičten byl k mým vinám ostatním
a k vaší tíži nic.

Angelo. Ne, poslyšte:
Svou myslí za mou v sledu nejdete;
bud' nevědoma jste, neb lstivá tak
se zdáti chcete – a to není dobře.

Isabella. Ať nevědoma jsem a v ničem dobrá
krom v tichém³⁰ vědomí, že nejsem lepší.

Angelo. V tom chce se moudrost nejskvělejší zdát,
když kárá sebe; jako černé masky
vděk skrytý jeví desetkrát víc,
než půvab sám se jeví nezastřen.
Však slyšte; byste zřejmě chápala,
chci mluvit určitě: Váš bratr zemře.

Isabella. Tak.

Angelo. A jeho provinění takové,
že na ně zákon určuje ten trest.

Isabella. Víím.

Angelo. Nuž připusťme, že nezbyvalo by
nic jiného mu život zachránit –
– já nijak netvrdím to, tak ni tak,
leč nazdařbůh jen kladu otázku –
než to, že jeho sestra, žádána

se vidouc osobou, jež na soudce
má vplyv neb velkou hodnost zastává,
by mohla svého bratra vyprostit
z pout všemu vládnoucího zákona –
a že by jiné cesty na zemi
již nebylo jej spasit kromě té,
že musela by poklad svého těla
vzdát tomu domnělému, nebo bratra
trest nechat nést –, co činila byste?

Isabella. Pro nešťastného bratra zrovna to
co pro sebe; to jest, že vydána
jsouc na smrt, pruhy bičů nesla bych
jak rubíny a vysvlekla bych se
k té smrti jako k spánku, po kterém
jsem dlouho³¹ prahla, než bych vydala
své tělo hanbě.

Angelo. Tedy bratr váš
by musel zemřít.

Isabella. To méně trudná
by byla cesta; lépe v jeden ráz
by zemřel bratr, nežli aby sestra,
jej vykupujíc, mřela na věky.

Angelo. A zdali byste potom nebyla
tak ukrutná jak ortel, na který
tak horlila jste?

Isabella. Hanba výkupná
a volné odpuštění různého
jsou rodokmene. Milost zákonná
co dělat nemá s podlou výplatou.

Angelo. Vy, jak se zdálo, ještě před chvílí
jste zákon měla za ukrutníka
a prohřešení bratra vašeho
vám bylo žertem spíš než zločinem.

Isabella. Ach pane, odpusťte, to často bývá,
že chtějí, po čem prahnem, dosíci,
tak mluvíme, jak nemyslili jsme.
Hřích se mi ošklivíci omlouvám
tak trochu v prospěch toho, kterého
tak vroucně miluji.

Angelo. Jsme všichni křehcí.

Isabella. Žet'; – jinak ať by zemřel bratr můj,
když jen on sám a nikdo jiný s ním
by nebyl dědicem té slabosti.

Angelo. Jsou také ženy křehky.

Isabella. Ano, jsou,
jak zrcadla, v nichž sebe zhlížejí
a která se tak lehko rozbijou,
jak zobrazují. Ženy, – pomoz Bůh!

Muž, těžce z nich, jich maří přírodu.³²
Aj, zvěte křehkými nás desetkrát,
jsme útlé jako naše složení
a klamným dojmům snadno přístupny.

Angelo. To myslím též; a na přiznání se
k té ženské slabosti, a protože
dost silni nejsme ani my, by hřích
nás neotřásal, tedy za slovo
vás беру směle. Buďte tím, co jste,
jen ženou! – Jste-li více, nejste jí,
a jste-li – jak to krásně jeví se
vším vaším zjevem –, tedy osvědčte
to nyní způsobem vám určeným.

Isabella. Mám pouze jeden jazyk; dobrý pane,
vy také mluvíte se mnou jen jak dřív.

Angelo. Dím, chápejte to, že vás miluji.

Isabella. Můj bratr Juliettu miloval
a vy jste děl, že za to umřít musí.

Angelo. On nezemře, když, Isabello, vy
mi lásku dopřejete.

Isabella. Dobře vím,
že vaše ctnost má právo chtít se zdát
o trochu horší, nežli vpravdě jest,
by jiné vyzkoušela.

Angelo. Na mou čest,
má slova zjevují můj úmysl.

Isabella. Ha! Malá čest na tolik důvěry
a bídný úmysl! – Ó zdání, zdání!
Angelo, tvoji hanbu rozhlásím;
dbej toho, dběj! – Hned milost podepiš
pro mého bratra, jinak z plna hrdla
celému světu řeknu, co jsi zač.

Angelo. Kdo, Isabello, tobě uvěří?
Mé čisté jméno, přísnost života,
můj výrok proti tvému, hodnost má
tak převáží tvé obviňování,
že udusí tě vlastní výpověď
a utrhačství z tebe začíší.
Já započal a uzdu pouštím teď
své smyslnosti: povol horoucí
mé touze, odlož ostych veškerý
a rdění zbytečné, jež odmítá
to, po čem prahne. Bratra vysvobod',
své tělo její vůli vzdávajíc,
neb jinak musí nejen zemřítí,
leč tvoje neláska mu prodlouží
smrt vleklou mukou. Zítra odpověz;
sic při tom žáru, jenž mne ovládá

teď nade vše, mu budu tyranem!
A ty si o tom rozhlašuj, co chceš,
tvou všecku pravdu převáží má lež.

Odejde.

Isabella. Kde komu si mám postěžovati? –

Kdybych co řekla, kdo mi uvěří?
Ó zhoubná ústa, jež tímž jazykem
i zátratu i souhlas hlásají,
jež nutí zákon poklonkovati
jich vůli, zapřahují za svůj chtíč
právo i křivdu, by je táh, kam chce!
Jdu k bratrovi; ač svodem krve pad,
přec tolik čestné mysli vládne v něm,
že kdyby dvacet hlav měl položit
na dvacet špalků krví zbrocených,
rád by je dal, než aby sestra vzdala
své tělo poskvrně tak ohavné.
Chci čista žít, ať bratr život ztratí;
víc nežli bratr nevinnost nám platí.
Jdu ještě říci mu, co chce Angelo,
by pro mír duše na smrt chystal tělo.

Odejde.

Jednání třetí.

Scéna první.

Síň v žaláři.

Vystoupí Vévoda přestrojen jako dřívě, Claudio a Žalářník.

Vévoda. Tož od Angela milost doufáte?

Claudio. Jiného léku nemá nešťastník
než naději.

Mám naděj v život a jsem hotov umřít.

Vévoda. Jist buďte smrtí; potom smrt i život

vám budou sladší. Se svým životem
tak rozumujte: Pozbudu-li tě,
tož pozbudu, co pošetilec jen
rád uchová; jsi dech a podroben
všem povětrným³³ vplyvům, kterými
tvůj byt je každou chvílí ohrožen.
Smrt má tě za blázna; neb klopotně
jí ubíhaje, stále pádíš k ní.

Nic ušlechtilý nejsi, neboť vše,
co k dobru slouží ti, má nízký vznik.

Nic mužný nejsi, neboť ustraší
tě bídny plaz svým útlým žahadlem.³⁴

Jen spánek jest tvůj oddech nejlepší
a často voláš jej; však úsilně
se bojíš smrti, která není víc.

V své bytnosti sám sebou nestojíš,

neb trváš jenom tisícírem zrn,
jež pocházejí z prachu. Šťasten nejsi:
neb čeho nemáš, bažíš dosíci
a zapomnětliv toho jsi, co máš.
Spolehliv nejsi, méně tvářnost svou
tak podivně – jak změny měsíčné.
Když zámožný, jsi chud, neb jak ten osel,
jenž pod hroudami zlata shýbá hřbet,
své těžké břímě neseš jenom den
a smrt je sejme. Přátel nemáš, neb
tvá vlastní krev,³⁵ jež otcem tebe zve,
tvých ledví výron, hostci zlořečí
a svrabu, dně, že neskosí tě dřív.
Ni mládí nemáš, ani staroby,
leč jen jak v odpoledním zdřimnutí
se o obou ti zdá; neb kvetoucí
tvá mladost, chudobou jak ustarlá,³⁶
od zvadlých roků žebře almužnu;
a jsi-li stár a bohat, schází ti
pud, oheň, vděk a síla, aby se
tvé bohatství ti stalo příjemným.
Co tedy hodno v tom se žitím zvat?
A přec v tom žití leží ukryto
na tisíc smrtí, a my bojíme
se smrti, která přece urovná
ty všechny neshody.

Claudio. Dík pokorný.
Jak vidím, chtěje žíti, hledám smrt,
a smrt hledaje, život nalézám.
Ať tedy přijde.

Isabella (*venku*). Otevřete.³⁷ Mír
a milost budiž s vámi!

Žalářník. Kdo to zde?
Jen vejděte; tot' přání vítané.

Vévoda. Můj milý pane, zanedlouho zas
vás navštívím.

Claudio. Mé díky, zbožný otče.

Vystoupí Isabella.

Isabella. Mžik přála bych si mluvit s Claudiem.

Žalářník. Jste vítána. Hle, pane, vaše sestra.

Vévoda. Na slovo, žalářníku.

Žalářník. Kolik chcete.

Vévoda. Kdes ukryj mne, kde bych je slyšet moh.

Odejdou Vévoda a Žalářník.

Claudio. Nuž, sestro, jakou neseš útěchu?

Isabella. Jak všechny útěchy; co nejlepší,
ba vpravdě nejlepší. Má lord Angelo
co dělat v nebesích a hodlá tě

tam vypraviti s rychlým poselstvím,
bys na věky tam zůstal vyslancem.
Tož rychle připrav se co nejlépe,
neb zítra již se vydáš na cestu.

Claudio. A není tedy žádné pomoci?

Isabella. Ne, žádné; kromě té, že zachránit
chtě hlavu, jedno srdce rozpoltíš.

Claudio. Je tedy pomoc?

Isabella. Ano, bratře, lze
ti zůstat živu. Milost ďábelská
je ve tvém soudci; vyprosíš-li ji,
svůj život uvolníš, leč okovy
se spoutáš do smrti.

Claudio. Tož věčná vazba?

Isabella. Tak; věčný žalář, tuhé vězení,
jež byť byl otevřen ti širý svět,
by vázalo tě k místu jednomu.

Claudio. Jak to?

Isabella. Že svoliv k tomu, z pně své cti
bys kůru oloupal a zůstal nah.

Claudio. Mluv určitě.

Isabella. Ó, strach mám o tebe
a chvěju se, že budeš horečný
ten život chtít a šest neb sedm zim
ti bude milejších než věčná čest.
Troufáš si umřít? Pocit smrti jeví
se nejvíc v představě; a ubohý
ten brouk, ježž ušlapeme, tělesně
tak velkou muku cítí jako obr,
když umírá.

Claudio. Proč zahanbuješ mne?
Či domníváš se, že bych odvahu
moh čerpat z květně útlých řečí tvých?
Když musím umřít, vítám temnotu
jak nevěstu a v náruč sevrnu ji.

Isabella. To mluvil bratr můj; to vydal hlas
hrob mého otce. Ano, musíš zemřít.
Tys příliš bohatýrský, nežli bys
chtěl život vykoupiti podlostí.
Ten na zevnějšek svatý náměstek,
jenž chmurnou³⁸ tváří, mluvou povážnou
je postrach mládeže a křehkosti,
jak sokol drůbež plaší, přec je ďábel.
Kal z něho vyčerpej a objeví
se jícen jako peklo hluboký.

Claudio. Čacký³⁹ Angelo?

Isabella. Ó, toť pekelná
je lstivost odívat a ukrývat

ty nejkletější lotry v čacký šat.
Co říkáš, Claudio, že kdybych chtěla
mu obětovat svoje panenství,
ty moh bys obdržeti svobodu?

Claudio. Ó nebesa, toť přece nemožno!

Isabella. Žet', dal by ti ji; za tu ohavnost
bys proti němu tak moh hřešit dál.
Dnes v noci to bych měla učinit,
co jenom vyslovit mi hrůzou jest,
sic umřeš zítra...

Claudio. Neučiníš to...

Isabella. Ó, kdyby to byl jenom život můj,
s tak lehkým srdcem jako jehlici
bych za tvou volnost odhodila jej...

Claudio. Dík, drahá Isabello.

Isabella. Nazítří
se tedy k smrti připrav, Claudio.

Claudio. Tak. – Má-li tedy v sobě žádosti,
jež pudí ho bít zákon do tváře
v ten mžik, co chce mu platnost zjednati?
Tož tedy opravdu to není hřích,
neb ze smrtelných sedmi nejmenší.

Isabella. Který z těch hříchů zoveš nejmenší?

Claudio. Kdyby to bylo zatratitelno,
zdaž on, tak moudrý, za mžik rozkoše
by věčnou muku bral? – Ó Isabello!

Isabella. Co chce můj bratr?

Claudio. Smrt je hrozná věc.

Isabella. A zhanobený život ohavná.

Claudio. Jest; – ale umřít, jít, a nevíš kam;
tak ležet v mrazném strnutí a hnít;
ten teplý, citem čilý žití ruch
být v trupel uhněten a radostný
ten duch se koupat v proudech ohnivých
neb v mrazném kraji neprolomnými
být ledovými žebry obklíčen;
být vězněm vichrů neviditelných
a honěn bezpoklidnou prudkostí
kol země visuté; či bídňějším
být nejbídňějších, které představí
sí mysl rozervaná, bezcílná,
jak v trýzni vyjí – toť je přehrozné!
Ten nejbídňější život pozemský
a nejtěžší, jímž bolest, nouze, věk
a žalář mohou sklíčit přírodu,
jest vůči tomu ráj, čím děsí smrt.

Isabella. Ó běda!

Claudio. Drahá sestro, nech mne žít!

At' na záchranu žití bratrova
se jakékoli viny dopustíš,
tak shovívavou bude příroda,
že tobě za ctnost přičte taký čin.

Isabella. Ó znelidštělý, zrádný zbabělče!

Ó lotře bezectný, – má zločin můj
tě teprv udělati člověkem?
Zda by to krvesmilství nebylo,
brát život z hanby vlastní sestry své?
Co mám si pomyslit? – Nebesa!
Či naše matka otce zradila?
Neb taká zvrhlá větev nemohla
mu nikdy z jeho krve vypučet.
Slyš moje pohrdání: zemři, zhyň!
A kdybych měla se jen shýbnouti,
bych zbavila tě tvého osudu,
svou cestou šel by dále. Modliteb
mám tisíc o tvou smrt, však slůvka ne
o tvoji záchranu.

Claudio. Slyš, Isabello!

Isabella. Ó fi, fi, fi! – Tys nepad náhodou,
to hřích byl z řemesla a milost tobě
by sama byla svodnicí. Jest líp,
když umřeš hned.

Claudio. Ó, slyš mne, Isabello!

Vrátí se Vévoda.

Vévoda. Dovolte mi jen slovo, mladá sestro, jen slovo.

Isabella. Co si přejete?

Vévoda. Máte-li trochu pokdy, rád bych s vámi o něčem promluvil. Laskavost, o kterou tu
žádám, byla by k dobru také vám.

Isabella. Já nemám pokdy; čas, jež tu promeškám, ubírám jiným věcem. Ale sečkám chvíli.

Ustoupí do pozadí.

Vévoda. Synu, já vyslechl, co se dělo mezi vámi a vaší sestrou. Angelo neměl nikdy v úmyslu ji
porušit; zkoušel toliko její ctnost, aby zbystřil svůj úsudek o lidských povahách. Ona, vpravdě
ctnostná, jej zbožně odmítla, což vyslech s největší radostí. Jsem Angelův zpovědník a vím, že
to pravda, protož se hotovte na smrt. Nesyt'te svou odvahu planými nadějemi; zítra musíte
umřít. Padněte na kolena a připravujte se.

Claudio. Dovolte mi, abych sestru odprosil. Láska k životu mne přešla tak, že budu o to prositi,
abych ho byl zbaven.

Vévoda. Tak setrvejte; sbohem.

Odejde Claudio.

Poslyšte, Žalářníku!

Vrátí se Žalářník.

Žalářník. Co žádáte, otče?

Vévoda. Abyste poodešel. Nechte mne chvíli o samotě s tou dívkou. Mé smýšlení i můj šat vám
ručí za to, že je v mé přítomnosti bezpečna.

Žalářník. Jak si přejete.

Odejde Žalářník. Isabella postoupí kupředu.

Vévoda. Táž ruka, jež vás učinila spanilou, vás učinila dobrou. Dobrota, jsouc v kráse namále, záhy krásu ceny pozbaví; ale ctnost, která jest duší vděku vašeho, udrží jeho podstatu navždy krásnou. Zvěděl jsem náhodou o útoku, ježž Angelo na vás učinil, a kdyby v lidské slabosti nebylo příkladů jeho pádu, divil bych se Angelovi. Co učiníte, abyste uspokojila toho vladaře a zachránila bratra?

Isabella. Jdu mu teď odpovědít: spíše chci, aby můj bratr po právu zemřel, než aby se mi narodil syn právu na úkor. Ale žel, jak se ten dobrý vévoda zklamal v Angelovi! Vráti-li se kdy a budu-li moci mluvit s ním, ať nikdy více neotevru rty, nepovím-li mu o tom vladařství.

Vévoda. To nebude nesprávně; ale jak věc je teď, zmaří vaši obžalobu řka, že vás chtěl jenom zkoušet. Protož nakloňte sluch mé radě: Ochotě, s kterou bych rád dobro učinil, naskytuje se pomocný prostředek. Vmlouvám se do přesvědčení, že byste mohla ve vší cti prokázati zasloužené dobrodiní ubohé dívce, které se velmi ublížilo; zachránit bratra před hněvným zákonem; neposkvřnit svou vlastní milostnou osobu a velmi se zavděčiti nepřítomnému vévodovi, vrátí-li se snad a doslechne o této příhodě.

Isabella. Ráda vás vyslechnu, otče. Jsem na vše odhodlána, co v hloubi duše neuznávám za nehodné.

Vévoda. Ctnost je srdnatá a dobrota nezná bázně. Neslyšela jste nikdy o Marianě, sestře hrdinného vojína Fredericka, jenž zhynul na moři?

Isabella. Slyšela jsem o té dívce a dobrá slova provázela její jméno.

Vévoda. Nuže, tu si měl vzítí Angelo. Již byli slavně zasnoubeni a den sňatku určen, když právě před svatbou jejího bratra Fredericka potkalo neštěstí na moři a s utonulým korábem přišlo nazmar i věno jeho sestry. Slyšte, jak těžce postihla ta pohroma ubohou slečnu: ztratila šlechetného a slavného bratra, jenž ji vždy co nejvroucněji a vpravdě pokrevensky miloval; s ním část a vzpružinu svého štěstí, své věno, a s oběma zaslíbeného muže, tohoto zdánlivě dobrého Angela.

Isabella. Zdali možná? Angelo ji opustil?

Vévoda. Opustil ji v slzách a nesetřel ani jednu svou útěchou; odvolal⁴⁰ své přísahy pod záminkou, že ji dopadl v necti; zkrátka ponechal ji jejímu vlastnímu zármutku, kterým se dosud pro něho souží; a on, k jejím slzám jako mramorový, jest jimi omýván, ale ne obměkčen.

Isabella. Jaké dobrodiní by to bylo od smrti, kdyby vzala tu nešťastnou dívku ze světa! A jak šeredný je život, že nechá toho muže dýchat! Ale jak jí touto věcí lze pomoci?

Vévoda. Jest to rána, kterou můžete snadno zahojit; a vyléčení nejenže spasí vašeho bratra, ale zachrání vás od hanby, když je podniknete.

Isabella. Povězte mi jak, dobrý otče.

Vévoda. Ona dívka až dosud chová v srdci svou první náklonnost. Jeho nespravedlivý bezcit, který podle všeho rozumu měl její lásku udusit, učinil ji, jako překážka v proudu, jen ještě prudší a úsilnější. Jděte k Angelovi, odvěťte na jeho žádost zdánlivou povolností; neodpírejte u věci samé, ale klad'te za podmínku předně, že nezůstanete u něho dlouho, a dále, že bude doba temnotou i tichem příhodná a místo příznivo okolnostem. K tomu když svolí, jest vše ostatní nasnadě. Přemluvíme opuštěnou dívku, aby převzala vaši úmluvu a šla místo vás. Přijde-li to jejich setkání později najevo, snad bude nucen křivdu napravit a koncem tedy, váš bratr bude zachráněn, vaše čest nedotknuta, Marianě se prospěje a nešvarný vladař se odhalí. Já dívku uzpůsobím a připravím na jeho pokus. Jste-li ochotna to vše dle možnosti vykonat, uchrání dvojnásobně z toho dobrodiní tento klam každé příhany. Co o tom soudíte?

Isabella. Již samo pomyšlení mne utěšuje a doufám, že to dospěje k nejšťastnějšímu konci.

Vévoda. Velmi záleží na tom, jak vše provedete. Pospěšte hned k Angelovi; požádá-li vás na dnešní noc,⁴¹ upokojte ho slibem. Já dojdu zatím hned k svatému Lukáši; tam v osamělém,

valy obehnaném statku bydlí zavržená Mariana. Tam také mne opět najdete,⁴² a pospěšte si u Angela, aby se to stalo rychle.

Isabella. Děkuji vám za tu útěchu. Buďte zdrav, dobrý otče! –
Odejdou na různé strany.

Scéna druhá.

Ulice před vězením.

Vystoupí z jedné strany Vévoda přestrojen jako dřívě; a Loket s dráby a Pompejem ze strany druhé.

Loket. Jářku, nedá-li se tomu zabránit, abyste mermomocí kupovali a prodávali mužské i ženské jako ten dobytek, nedočkáme se už na světě poctivých křtin.⁴³

Vévoda. Ó nebesa! – Jaká to havěť zde!

Pompejus. Po veselosti je na světě veta od té chvíle, co veselejšímu z dvou lichvářů⁴⁴ odjata živnost a horšímu udělen od samého práva kožešinový chalát,⁴⁵ aby se udržel v teple; ano, podšitý liškou a beránkem na znamení, že prohnalost, vždycky nevinnosti bohatší, hezky se holedbá⁴⁶ nahore.

Loket. Dále, po svých, brachu! – Pozdrav Bůh, milý otče bratře.

Vévoda. Také vás, milý bratře otče. Co ten člověk zavinil, příteli?

Loket. Jářku, pane, zákon urazil; a panečku, máme ho k tomu ještě v podezření, že je zloděj, panečku, neboť jsme u něho našli podivný paklíč, který jsme také hned poslali vladaři.

Vévoda. Fi brachu! Svodník, svodník ohavný!

Hřích, který způsobuješ, jest ti chléb.

Zda jenom pomyslíš si, co to jest

si břicho cpát a odívati hřbet

tak rmutnou neřestí! – Jen řekni si:

Z jich spolků ohyzdných a zvířecích

jím, piju, šatím se a živím se.

A myslíš-li, že tvoje živobyті

je životem, když takto zapáchá?

Jdi, naprav, naprav se.

Pompejus. Opravdu, tak nějak to páchne, pane; ale přece, pane, mohl bych dovodit...

Vévoda. Dá-li ti ďábel důvod pro tvůj hřích,

jsi jeho. Odved'te ho do vazby;

jest nauky i trestu potřeba,

než polepší se také dobytče.

Loket. Musí před náměstka, pane; ten mu dal již výstrahu. Náměstku je takový nevěstkář solí v očích; a je-li kdo nevěstkář a objeví se před ním, bylo by mu lépe o několik mil dál.

Vévoda. Kéž jsme, jak zdáti se má mnohý přání,

tak prosti chyb, jak chyby prosty zdání!

Loket. Dostane na krk, co vy máte kolem pasu – provaz.

Pompejus. Větrím pomoc; dostanu záruku! Hle, tady je šlechtic a můj přítel.

Vystoupí Lucio.

Lucio. Nu, co, šlechtyný Pompeje? Jak, u kol vozu Caesarova? Veden v triumfu? Tak tedy už není u tebe k dostání žádná z těch Pygmalionek,⁴⁷ těch nově udělaných žínek, jež strkají člověku ruku do kapsy a vytáhnou ji jako pěst s tím, co tam sebraly? Co na to odpovíš, he? Co říkáš té notě, věci a metodě? Neutopil se ti jazyk v posledním lijáku – he? Co tomu říkáš, kmotříčku? Je svět pořád, jako býval, člověče? Kam se šine? Je smuten a málomluven – neb co? Co vlastně tropí?

Vévoda. Pořád totéž, a stále hůř.

Lucio. Jak se má ta moje drahá dušička, tvá paní? Opatruje stále dobré zboží, co?

Pompejus. Abych pravdu řekl, pane, dojedla všechno své nakládané maso a sama teď je v láku.

Lucio. I, to je dobře; nic správnějšího na světě; tak to má být; koroptvičky stále čerstvé a prodavačka plesnivá.⁴⁸ Nic přirozenějšího; tak to má být. Vedou tě do šatlavy, Pompeje?

Pompejus. Ano, vedou, pane.

Lucio. Docela v pořádku, Pompeje! Buď zdrav! Řekni jim, že tě tam posílám. – Pro dluhy, Pompeje, co?

Loket. Protože je kuplíř, kuplíř, protože je kuplíř.

Lucio. Dobrá, za mříže s ním! Patří-li na kuplířství šatlava, má on na ni právo; neboť nepochybný kuplíř jest, starobylý kuplíř, svodník od narození. Měj se dobře, Pompeje! Že je tam v šatlavě pozdravuji, Pompeje. Stane se teď dobrý hospodář z tebe, Pompeje; budeš se držeti doma.

Pompejus. Doufám, pane, že Vaše dobrá Vzácnost položí za mne záruku.

Lucio. I kdež! – To neudělám, Pompeje, to teď vyšlo z módy. Požádám je, Pompeje, aby si tě tam nechali déle. Neponeseš-li to trpělivě, bude to důkaz, že máš ještě dost ohně v sobě. Měj se dobře, poctivý Pompeje. – Pozdrav Bůh, mnichu.

Vévoda. Též vás.

Lucio. Zdalipak se Brigitka ještě líčí, Pompeje? Co?

Loket. Pojd'te, brachu, pojd'te.

Pompejus. Vy tedy za mne ručit nechcete, pane?

Lucio. Ani za onoho času, Pompeje, ani teď! Co nového ve světě, mnichu, co nového?

Loket. Pojd'te, brachu, pojd'te.

Lucio. Jdi do psince,⁴⁹ Pompeje, jdi.

Odejdou Loket, Pompejus a drábové.

Jaké zprávy, mnichu, o vévodovi?

Vévoda. Nevím žádných. Můžete mi něco říci vy?

Lucio. Jedni povídají, že je návštěvou u ruského cara, jiní, že mešká v Římě. Kde myslíte vy, že jest?

Vévoda. Nevím kde, ale ať kdekoliv, přeji mu všeho dobrého.

Lucio. Byl to také ztřeštěný kousek od něho ujítí potají z knížectví a dát se na žebrotu, ke které nebyl zrozen. Lord Angelo dobře vévoduje za jeho nepřítomnosti. Jenomže je trochu ostrý na přestupky.

Vévoda. To dělá dobře.

Lucio. Trochu větší poshovění mladickým výstřednostem⁵⁰ by mu neškodilo; je trochu mrzoutský v tom ohledu, mnichu.

Vévoda. Ta nepravost až příliš zobecněla a nutno ji přísností vyhladit.

Lucio. Máte pravdu, ta neřest má velké příbuzenstvo a vznešené známosti, ale je nemožno vykořeniti ji docela, dokud neodstraníte jídlo a pití. Říkají, že ten Angelo nebyl zplozen mužem a ženou pravidelným způsobem stvoření. Myslíte, že to je pravda?

Vévoda. Jak by se byl tedy dostal na svět?

Lucio. Jedni povídají, že ho mořská panna vyjikhla; jiní, že byl zplozen dvěma treskami; ale jisto je, že když pouští vodu, jeho moč hned mrzne na led; to vím; a že je to dělaný panák bez plodné síly, o tom není pochybnosti.

Vévoda. Jste zábavný, pane, a mluvíte od plic.

Lucio. Jen považte, jaká to od něho ukrutnost, pro vzpouru krve⁵¹ vzít život člověku! Byl by to udělal nepřítomný vévoda? Než oběsit někoho za to, že na svět přivedl sto panenčat, byl by jich raději dal tisíc život na svůj vlastní groš. Měl trochu pochopení pro tu zábavu, vyznal se v

službě a to jej činilo shovívavým.

Vévoda. Nikdy jsem neslyšel o vzdáleném vévodovi, že by mu byl kdo ženské vyčítal; to nebyla jeho slabost.

Lucio. Ó, mýlíte se, pane.

Vévoda. Toť nemožné.

Lucio. Co? – Vévoda že neměl také slabosti? – A cožpak ta padesátiletá žebračka, které házíval dukát doisky? – Nu, vévoda měl své škraloupky. Rád si také přihnul, to si dejte říci.

Vévoda. Opravdu, křivdíte mu.

Lucio. Pane, byl jsem z jeho důvěrných přátel. Poťouchlý chlapík byl ten vévoda a myslím, že znám příčinu jeho odchodu.

Vévoda. Co to bylo, prosím vás?

Lucio. Ne, odpusťte, to je tajemství, které nutno uzamknout mezi rty a zuby; jen to vám mohu svěřit, že většina poddaných měla vévodu za rozumného člověka.

Vévoda. Za rozumného! O jeho rozumnosti není přece pochyby.

Lucio. Velmi povrchní, nevědomý, bezvýznamný človíček!

Vévoda. Buď mluvíte z pošetilosti, závesti, nebo se mýlíte. Celý běh jeho života a způsob, jakým stál u kormidla vlády, zjednaly by mu, kdyby třeba bylo, lepší pověsti. Buď mu svědkem jen jeho vlastní konání, a sám závistník uvidí v něm učence, státníka a vojína. Protož mluvíte nevědomě, aneb máte-li větší rozum z toho, jest velmi zatemněn vaší zlovůli.

Lucio. Pane, já ho znám a miluji ho.

Vévoda. Láska mluví s lepší vědomostí a vědomost s vroucnější láskou.

Lucio. Dobře, pane, vím, co vím.

Vévoda. Ani tomu věřit nemohu, protože nevíte, co mluvíte. Ale vrátí-li se kdy vévoda, o co se všichni modlíme, dovolte, abych vás požádal, byste se u něho zodpovídal. Mluvil-li jste poctivě, budete mít odvahu to obhájit. Mám povinnost vás k tomu vyzvat a prosím vás o vaše jméno.

Lucio. Jmenuji se Lucio a vévoda mne dobře zná.

Vévoda. Poznává vás lépe, dožiju-li se toho, abych mu o vás řekl.

Lucio. Nebojím se vás.

Vévoda. Ó, vy myslíte, že se vévoda už nevrátí, nebo mne považujete za příliš neškodného protivníka. A vskutku, mohu vám jen málo ublížit, neboť to všechno zapřete.

Lucio. Spíše se dám oběsit; mýlíš se ve mně, mnichu. Ale dosti o tom. Nemohl bys mi říci, zdali Claudio zítra umře či nic?

Vévoda. Proč by měl umřít, pane?

Lucio. Proč? Protože plnil láhev nálevkou. Přál bych si, aby vévoda, o němž jsme mluvili, byl už zase doma. Ten vyšeptalý vladař náš celý kraj zdrženlivostí vylidní. Vrabci se mu nesmí uhnízdít pod okapem, protože to od nich vilnost. Co je pod pukličkou, byl by vévoda nechal pod pukličkou; nikdy by to byl na světlo netahal. Kéž by se vrátil! Nuže, ten Claudio byl odsouzen pro zástěrku.⁵² Buď zdrav, mnichu, a pomodli se za mne! Vévoda, jak ti povídám, byl by i v pátek jedl skopové.⁵³ Není z toho ještě venku,⁵⁴ a jak ti povídám, pozobkoval by žebračku, i kdyby páchla černým chlebem a česnekem. Řekni, že já to povídal. Měj se dobře.
Odejde.

Vévoda. Ni moc, ni velkost v této smrtelnosti
neujde haně; nejbělejší ctnosti
v tyl vrází nůž. Kde jest tak mocný král,
by utrhačný jazyk upoutal?
Leč kdo to přichází?

Vystoupí Escalus, Žalářník a drábové s Paní Strženou.

Escalus. Jděte; do vězení s ní!

Stržená. Můj dobrý pane, slitujte se nade mnou! O Vaší Vzácnosti se povídá, že jste milosrdný.
Můj dobrý pane –

Escalus. Dvojí a trojí výstraha a pořád týž zločin! To by naučilo milost zlořečit a zahrát si na tyрана.

Žalářník. Svodnice, jedenáct let po sobě, s dovolením Vaší Vzácnosti.

Stržená. Milostivý pane, to donesl nějaký Lucio na mne. Panna Kateřina Skrčilová s ním otěhotněla ještě za časů vévodových. Slíbil, že si ji vezme. Jeho děcku bude pět čtvrtí roku o příštího Filipa a Jakuba. Já je sama vyplácala a hleďte, jak se on teď po mně otáčí!⁵⁵

Escalus. To je člověk zmíry nevázaný. Vyzvěte ho, aby se před nás dostavil. Pryč s ní do vězení! Jen jděte; již ani slova.

Odejdou drábové s Paní Strženou.

Žalářníku, můj bratr Angelo jest nepohnutelný,⁵⁶ Claudio musí umřít zítra. Pošlete mu pro kněze i ať se ve všem po křesťanskou připraví. Kdyby můj bratr jednal s mým soucitem, Claudiovi by se tak nedělo.

Žalářník. Račte dovolit, tento mnich byl u něho a dával mu útěchu před smrtí.

Escalus. Dobrý večer, milý otče!

Vévoda. Milost boží a požehnání s vámi!

Escalus. Odkud přicházíte?

Vévoda. Ne z těchto vlastí, ač mi souzeno tu na čas meškat. Zbožné řehole jsem bratr, který přibyl nedávno od papežského stolce s úkolem, jenž zvlášť mu svěřen Jeho Svatostí.

Escalus. Co nového je ve světě?

Vévoda. Nic; jenom to, že dobro dostalo horečku, z které jen smrt je vyléčiti může. Jen po novotě jest poptávka, a jest tak nebezpečno zestárnouti v nějakém povolání, jako se již za ctnost pokládá nějakou chvíli v něm setrvat.⁵⁷ Zbylo sotva tolik záruky na živu, aby zabezpečila společnost: ale zato rozmohlo se ručení tak, že se přátelství stalo věcí šerednou. Kolem té záhady otáčí se moudrost světa. Dost stará to novina, ale přece každým dnem nová. Prosím vás, pane, jakého smýšlení byl vévoda?

Escalus. Muž, který nad jiné především usiloval o to, aby poznal sám sebe.

Vévoda. A jakým rozkošem se oddával?

Escalus. Spíše se radoval z toho, čím jiný byl vesel, než aby se veselil něčím, co jemu radost slibovalo. Byl to ušlechtilý, ve všem umírněný muž. Ale ponechme ho jeho osudu s modlitbou, aby byl šťasten, a dovolte mi, abych se vás otázel, jak nalézáte Claudia připravena. Řekli mi, že jste ho navštívil.

Vévoda. Sám praví, že mu soudce neukřivdil, a co nejoddaněji podvoluje se výroku práva. Ale přec, návodem slabosti, vytvořil si ještě mnohé klamně naděje v žití, které jsem zavčas v něm utlumil, takže je teď hotov umřít.

Escalus. Složil jste nebi daň svého úřadu a splatil vězni dluh svého povolání. Já se namáhal pro toho ubohého mladého muže do nejkrajnější míry svých sil, ale můj spolusoudce byl tak přísný, že jsem byl nucen říci mu, že jest spravedlnost sama.

Vévoda. Odpovídá-li jeho vlastní žití přísnosti jeho jednání, je dobře; chybuje-li ale sám, též sebe odsoudil.

Escalus. Jdu navštívit vězně. Buďte zdrav!

Odejdou Escalus a Žalářník.

Vévoda. Pokoj vám!

Ten, kdo meč má od nebes,
přísně jej a svatě nes,
sám buď vzor, by v dobru stál
a svou ctností bral se dál –,
netrestaje cizí činy
o nic víc než vlastní viny.
Hanba těm, kdož za hřích bijí,
který sami v nitru kryjí!
Třikrát hanba, když hřích tvůj
vladař kosí, pěstě svůj!
Ó, co zla v člověku bývá,
třeba se jak anděl dívá!
Jak zdání, jemuž cvikem hřích,
si ze své doby tropí smích
a pavučinou na výšinu
i nejhrubější táhne vinu!
Lest musí zlobu vypleti;
Angelo bude v objetí
svou milenku mít zavrženou.
Tak přestroj kuklou nalíčenou
svou falší falší odpoví
a starý svazek obnoví.
Odejde.

Jednání čtvrté.

Scéna první.

Opuštěný dvorec u sv. Lukáše.

Vystoupí Mariana a Pacholík.

Pacholík (*zpívá*).⁵⁸ Vzdal, ó vzdal ty rety své,
zrádné v sladkém přísahání,
a ty oči, za hvězd dvě
jež by den měl při svítání; –
jen mé polibky ti dané
vrať mi, vrať,
pečeť lásky oklamané
vrať ji, vrať!

Mariana. Dál nezpívej a rychle odejdi!
Zde muž, jenž útěchu mi přináší
a jenž svou radou často ukrotil
můj rozjitřený žal.

Odejde Pacholík. Vystoupí Vévoda v mnišské kápi.

Ach, odpusťte,

žeť skoro bych si přála, abyste
mě nebyl našel zpěvem zaujatu.
Leč věřte, veselost v tom nebyla;
jen svému bolu jsem se vděčila.

Vévoda. Je dobře; často hudby černá síla
zlo k dobru, dobro ke zlu roznítla.

Prosím řekněte mi, ptal se dnes někdo po mně zde? Přislíbil jsem, že se tady asi v tu dobu setkáme.

Mariana. Nikdo se neptal; sedím tu od rána.

Vystoupí Isabella.

Vévoda. Věřím vám. Hle, tou chvílí je právě zde. Prosím nechte nás trochu o samotě. Možná, že vás hned zavolám, k vašemu dobru.

Mariana. Jsem vám povždy vděčna.

Odejde.

Vévoda. Srdečně vítejte! – Co nového od toho výborného vladaře?

Isabella. Má zdivem obehnanou zahradu

a u té k západu je vinice.

A do ní vedou vrata laťová,

jež otevírá tento větší klíč.

Ten druhý zde od menší branky jest,

jež od vinice dělí zahradu.

Tam, přislíbila jsem, že dostavím

se k němu o hluboké půlnoci...

Vévoda. Jste bezpečna, že cestu najdete?

Isabella. Já všeho bedlivě si povšimla;

on šeptem v hříšné horlivosti své

mi všechno ukazuje, dvakráte

mne cestou vedl.

Vévoda. Jiných znamení

jste nesmluvili, jimiž ona by

se řídit měla?

Isabella. Žádných; jediné,

že setkáme se potmě; dále pak

jsem řekla mu, že jenom nakrátko

se pozdržím; že se mnou dívka šla,

jež čeká na mne,⁵⁹ přesvědčena jsouc,

že vyšla jsem jen kvůli bratrovi.

Vévoda. To dobře nastrojeno. Ještě jsem

ni slůvka Marianě neřekl

o této věci. Slyšte, pojd'te sem!

Vrátí se Mariana.

S tou dívkou zde se prosím seznámte;

chce vaše dobro.

Isabella. Toho přeju si.

Vévoda. Jste přesvědčena, že k vám úctu mám?

Mariana. Víím, dobrý otče, zkusila jsem to.

Vévoda. Tož zde své družce ruku podejte;

má něco pohotovo pro váš sluch.

Já počkám tady; ale pospěšte;

noc vlhota se blíží.

Mariana. Je libo se mnou poodejít?

Odejdou Mariana s Isabellou.

Vévoda. Ó velikosti, na miliony

se klamných očí k tobě upírá
a po tom lichém, sporném slídění
jdou do oběhu knihy pověstí,
co všechno děláš! – Tisíc úsměšků
si tebe činí matkou prázdných snů
a znetvořuje tě v svých výmyslech!

Vrátí se Mariana s Isabellou.

Vévoda. Nuž vítejte; jak jste se dohodly?

Isabella. Ona to podnikne, když, otče, vy
jí k tomu poradíte.

Vévoda. Nejenom
že svoluji, já prosím.

Isabella. Málo jen
s ním pohovořte; při odchodu jen
mu rcete šeptem: „Bratra pomněte!“

Mariana. Nic nebojte se.

Vévoda. Milá dcero, vy
též obav nemějte; bylť zasnouben
vám jako choť; vás sloučit není hřích,
když plné právo vašich nároků
klam činí dobrem. Pojd'me, nutno pole
dřív osít, než je žito ve stodole.
Odejdou.

Scéna druhá.

Síň v žaláři.

Vystoupí Žalářník a Pompejus.

Žalářník. Pojd' sem, brachu; uměl bys člověku utít hlavu?

Pompejus. Jest-li ten člověk mládenec, pane, uměl bych; ale jest-li to člověk ženatý, jest hlavou
své ženy a ženské bych nikdy hlavu neuťal.

Žalářník. Nech svých šprýmů, brachu, a odpověz přímo. Zítra ráno mají umřít Claudio a
Bernardin. Máme tu v žaláři obecného kata, jenž při svém díle potřebuje pomocníka. Chceš-li
mu být k ruce, zbaví tě to okovů; nechceš-li, odsedíš si plnou svou dobu a při propuštění
dostaneš nelítostný výprask, neboť jsi byl pověstný svodník.

Pompejus. Pane, byl jsem od nepamětna neprávým svodníkem a teď nemám nic proti tomu být
oprávněným katem. Jenom bych rád dostal tak malý návod od svého soudruha.

Žalářník. Hej, Strachomore! Je tam Strachomor?

Vystoupí Strachomor.

Strachomor. Voláte mne, pane?

Žalářník. Strachomore, tady je člověk, jenž vám chce zítra při popravě pomoci. Uznáte-li za
dobré, domluvte se na rok, ať tu u vás zůstane; když ne, užijte ho pro tentokrát a potom ho
pusťte. Nemůže říci, že při tom na cti utrpí; bylť kuplíř.

Strachomor. Kuplíř, pane? – Fi! – to zneuctí naše umění.

Žalářník. I jděte! Vážíte stejně; pírkó by zhouplo vahadlo.
Odejde.

Pompejus. Prosím vás, pane, na vaše dobré svědomí – to u vás ještě mlčí, jen pohled máte
šibeniční –, nazýváte své řemeslo uměním?

Strachomor. Ano, pane, uměním.

Pompejus. Malba, pane, jak jsem slýchal, je umění, a protože nevěstky, pane, mé družky v řemesle, se malují, jest moje řemeslo umění. Ale co má věšení co dělat s uměním, to, ať visím, nemohu si představit.

Strachomor. Pane, je to umění.

Pompejus. Důkaz?

Strachomor. Kabát každého poctivého člověka hodí se zloději.

Pompejus. Ano, je-li zloději příliš malý, myslí si poctivý člověk, že pro něho byl velký dost; je-li zloději příliš velký, myslí si zloděj, že byl poctivému člověku malý. A tak se tedy kabát každého poctivého člověka hodí zloději zrovna jako vám ten název „umění“.⁶⁰

Vrátí se Žalářník.

Žalářník. Dohodli jste se?

Pompejus. Ano, pane, přijmu službu u něho, neboť vidím, že katovství je kajícíjší řemeslo než svodnictví; odprošuje častěji.⁶¹

Žalářník. A vy, brachu, mějte špalek a sekeru pohotově na zítřek ráno, o čtvrté.

Strachomor. Pojd', kuplíři, poučím tě ve svém řemesle.

Pompejus. Rád se mu naučím; a doufám, budete-li mne kdy potřebovat pro sebe, že se osvědčím; neboť opravdu, pane, za vaši laskavost jsem povinen vám dobře posloužit.

Žalářník. Ať přijdou Bernardin a Claudio.

Odejdou Pompejus a Strachomor.

Toho mi žel, však první vrahem jest,
a byť byl bratr můj, ať má svůj trest.

Vystoupí Claudio.

Hle, Claudio, zde ortel na tvou smrt.
Ted' půlnoc hluboká, a k osmé ráno
jsi nesmrtelný. Kde je Bernardin?

Claudio. Tak tvrdě spí, jak práce bezhříšná
když ztíží ztuhlé údy poutníka.
Ni probudit ho nelze.

Žalářník. Pro toho
již není rady. – Jděte, připravte se.

Klepání venku.

Však slyšte, jaký hluk? – Bůh potěš vás!

Odejde Claudio.

Hned, hned! – Snad milost nebo odklad jen
pro toho předobrého Claudia.

Vystoupí Vévoda.

Buďte mi vítán, otče.

Vévoda. Ať noci nejspásnější duchové
vás obklopují, dobrý žalářníku.

Nikdo tu nebyl?

Žalářník. Nikdo od klekání.

Vévoda. Ni Isabella?

Žalářník. Ne.

Vévoda. Tož brzo přijde.

Žalářník. Je pro Claudia jakás útěcha?

Vévoda. Nic nelze doufat.⁶²

Žalářník. To je krutý vladař.

Vévoda. Ne tak; neb navlas jeho život sám

se s jeho přísným právem shoduje.
On krotí svatou zdrženlivostí
to v sobě sám, co v jiných utlumit
svou moc pobádá. Kdyby páchal sám,⁶³
co trestem stíhá, byl by tyranem,
leč tak je spravedliv.

Klepání venku.

Ted' přicházejí.

Odejde Žalářník.

Tot' dobrý strážce; málokdy se vidí,
že tvrdý žalářník jest přítel lidí.

Klepání venku.

Co to?⁶⁴ – Ten chvátá, který zraňuje
tu pevnou⁶⁵ branku svými údery.

Vrátí se Žalářník, mluvě k někomu venku.

Žalářník. Ať počká, dokud vrátný nepřijde
mu otevřít; dal jsem ho zavolat.

Vévoda. Není tu ještě milost pro Claudia
a musí umřít ráno?

Žalářník. Není, otče.

Vévoda. Ač úsvit už je blízký, žalářníku,
přec doufám uslyšíte k ránu víc.

Žalářník. Snad něco víte; já však nemyslím,
že přijde milost; něco takého
se dosud nestalo; a mimo to
sám lord Angelo z křesla soudného
v sluch všemu lidu opak prohlásil.

Vystoupí Posel.

Hle, tady posel náměstkův.

Vévoda. A milost Claudiovi přináší.

Posel (*odevzdáváje list*). Můj velitel vám posílá tento list a po mně další rozkaz dává, abyste se
ani písmenou od něho neuchýlil, ani časem, ani věcí, ani čímkoliv jiným. – Dobré jitro; neboť
myslím je už skoro den.

Žalářník. Uposlechnu.

Odejde Posel.

Vévoda (*stranou*). Tot' milost zakoupená kalem hříchu,
v němž, kdo ji dává, tone bez ostychu.

Tož rychle každý zločin roste, bují,
když moc a vznešenost jej podporují.

Kde hřích ji dává, milost tak se šíří,
že z lásky k vině s viníkem se smíří.

Co nového, příteli?

Žalářník. Jak jsem řekl. Lord Angelo snad mne považuje v mém úřadě za liknavého a popohání
mne tím nezvyklým pobídnutím. Je mi to divné; dosud nikdy toho neučinil.

Vévoda. Čtěte, prosím vás.

Žalářník (*čte*). *Ať slyšíte proti tomu cokoliv, dejte Claudia stít o čtvrté ráno a Bernardina
odpoledne. Abych měl větší jistotu, pošlete mi v pět hodin Claudiovu hlavu. Dejte to přesně
vykonat, jsa pamětliv, že více na tom záleží, než vám ted' říci můžeme. Tož neopomeňte*

vykonat svou povinnost. Ručíte mi za to svou vlastní bezpečností. Co tomu říkáte, otče?

Vévoda. Kdo je ten Bernardin, jenž má být odpoledne s'tat?

Žalářník. Rozený cikán,⁶⁶ ale v naší zemi byl vychován a vyrostl. Tady v žaláři jest už na devátý rok.

Vévoda. Jak to přijde, že mu vzdálený vévoda buď nedaroval svobodu, nebo ho nedal popravit?

Slyšel jsem, že to vždycky tak dělával.

Žalářník. Jeho přátelé vždy vymohli odklad pro něj a vskutku byl jeho zločin teprv za vladařství Angelova nade vši pochybnost dokázán.

Vévoda. Je nyní zjevný?

Žalářník. Co nejzjevnější a on sám ho nezapírá.

Vévoda. Choval se v žaláři kajícíně? Je na něm vidět, že by byl rozechvěn?

Žalářník. Tomu člověku není smrt o nic hroznější než spaní opilce. Je bezstarostný, nedbá ničeho a nebojí se minula, přítomna ani budoucnosti. K smrti je necitelný i až zoufale s ní zahrává.⁶⁷

Vévoda. Je mu třeba poučení.

Žalářník. Nechce o něm ani slyšeti. Měl povždy i v žaláři dosti volnosti; i kdyby se mu dala příležitost k útěku, neužil by jí. Několikrát za den se opije, není-li kolik dní za sebou zpit nadobro. Nejednou jsme ho probudili, jako bychom chtěli odvésti ho na popravu, a ukazovali mu domnělý rozkaz k tomu, ale jím to nepohnulo.

Vévoda. Později o něm více. Na vašem čele, žalářníku, je vepsána pevnost a poctivost; nečtu-li pravdivě, má stará zkušenost mne klame. Ale směle důvěruje svému soudu, chci sama sebe vydat v nebezpečí. Claudio, ježž dle rozkazu máte stít, nepropadá zákonu více než Angelo, který jej odsoudil. Abych vám to očividně dokázal, potřebuji lhůtu jenom čtyř dnů; a vy mi zatím učiníte okamžitou, ač bezpečnou⁶⁸ službu.

Žalářník. Jakou, otče, prosím?

Vévoda. Odložíte popravu.

Žalářník. Žel, jak to mohu učinit, maje hodinu určenu a zvláštní rozkaz, pod trestem dát jeho hlavu donést Angelovi, aby ji viděl? Sám bych mohl propadnouti témuž osudu co Claudio, kdybych se v nejmenším od toho odchýlil.

Vévoda. Svým řeholním slibem vám ručím za všechno, budete-li se řídití mým návodem. Dejte dnes na jitře toho Bernardina stít a jeho hlavu donést Angelovi.

Žalářník. Angelo viděl je oba a pozná obličej.

Vévoda. Ó, smrt je velká v znetvořování a vy můžete k tomu ještě přidati. Oholte mu hlavu, přistříhnete⁶⁹ vous a řekněte, že to bylo přání odsouzencovo před smrtí. Víte, že se to často děje. Vzejde-li vám z toho cos jiného kromě díky a štěstí, můj svatý patron buď svědkem, že dám svůj život za to.

Žalářník. Odpusťte, dobrý otče, porušil bych svou přísahu.

Vévoda. Přisahal jste vévodovi nebo náměstkovi?

Žalářník. Jemu i jeho zástupcům.

Vévoda. Myslíte, že byste se neprohřešil, kdyby vévoda uznal vaše jednání správným?

Žalářník. Ale jak je to možno?

Vévoda. Nejen možno, ale jisto. Ale poněvadž vidím, jak se bojíte a jak ani můj řeholní šat, počestnost, ani výmluvnost vás překonat nemohou, zajdu dále, než jsem hodlal, abych utišil vaše obavy. Hle, příteli, zde je písmo a pečeť vévodova. Nemám pochybnosti, že znáte jeho ruku a pečetní prsten není vám neznám.

Žalářník. Znáám oboje.

Vévoda. V tom listu je psáno, že se vévoda vrátí; můžete si to přečísti hned podle libosti a shledáte, že do dvou dnů bude zde. O tom Angelo neví, neboť právě dnes obdrží psaní

podivného obsahu; snad že je vévoda mrtev, snad že vstoupil někde do kláštera, ale náhodou nic o tom, co psáno zde. Hle, jitřenka už budí ovčáka. Nežasněte, jak se to vše děje; všechny nesnadnosti mizejí, když je blíže poznáme. Zavolejte kata a dolů s hlavou Bernardinovou. Hned ho vyzpovídám a připravím na lepší svět. Vy žasnete, ale ten list vás upokojí docela. Pojd'te, je už skoro bílý den.

Odejdou.

Scéna třetí.

Jiná síň v žaláři.

Vystoupí Pompejus.

Pompejus. Znáám už tady všechno, jako by to bylo u nás. Člověk by myslel, že je v samém domě paní Stržené; tolik jejích bývalých hostů je tu pohromadě. Předně mladý pan Zbrklý; sedí tu pro zásobu kornoutového papíru a starého zázvoru, které vzal na dluh v ceně sto a sedmadevadesáti liber a za které stržil pět hřiven na hotovosti.⁷⁰ Arciř byla po zázvoru jen malá poptávka, neboť všechny stařenky, které si ho míchávaly do piva, nějak právě pomřely. Potom zde máme jistého pana Větroplacha na žalobu pana Lokýtky, obchodníka s hedvábím,⁷¹ pro nějaké čtyři kousky broskvového atlasu, z kterýchžto broskví teď zde pecky louská. Dále jsou tu mladý pan Vrtohlávek, mladý pan Zlořečil, pan Mědinoska, pan Vyzáblý, muž od šavle a končiče, mladý Nepodědil, jenž zabil veselého Knedlíčka, pan Kordisko, fechtýř, statečný pan Řeháček, slavný cestovatel, divoký Pulpinta, který probod Korbelíka, a ještě asi čtyřicet jiných – samých velkých příznivců našeho řemesla, kteří zde teď bručí pro slávu Páně.⁷²

Vystoupí Strachomor.

Strachomor. Jdi, brachu, přiveď sem Bernardina.

Pompejus. Kmotře⁷³ Bernardine, musíte vstávat a dát se oběsit...

Kmotře Bernardine!

Strachomor. Hej, Bernardine!

Bernardin (*venku*). Mor do vašich hrdel! Kdo to povykuje?

Kdo jste?

Pompejus. Vaši přátelé, pane; kati. Musíte, pane, laskavě vstát a jít na popravu.

Bernardin. (*venku*). Klid' se, lotře, pryč! Jsem ospalý.

Strachomor. Řekni mu, že se musí z toho probrat, a to hned.

Pompejus. Prosím, pane Bernardine, probuďte se jen do poprav; a vyspěte se až potom.

Strachomor. Jdi tam k němu a přiveď ho.

Pompejus. Už jde, už jde; slyším chrastit pod ním slámu.

Strachomor. Je širočina na špalku, brachu?

Pompejus. Jak se sluší a patří.

Vystoupí Bernardin.

Bernardin. Nu co, Strachomore? Co nového?

Strachomor. Bez oklik, příteli, bych vás prosil, abyste se dal do svých otčenášů; neboť hle, ortel došel.

Bernardin. I ty darebo! Pil jsem celou noc a nejsem na to připraven.

Pompejus. Tím lépe, pane; kdo pil celou noc a je časné ráno oběšen, může si už celý příští den pořádně pospat.

Strachomor. Hled'te, zde přichází váš duchovní otec. Co, myslíte ještě, že to jsou žerty?

Vystoupí Vévoda.

Vévoda. Veden křesťanskou láskou a slyše, jak brzo musíte odejít, přicházím vás poučit, potěšit a pomodlit se s vámi.

Bernardin. Mnichu, to ne; pil jsem důkladně celou noc a potřebuji více času na přípravu, nebo

ať mi palicemi z hlavy mozek vytlukou. Dnes vám na smrt nepůjdu, toť jisto.

Vévoda. Ale vy musíte, příteli; a tedy vás prosíme, rozhlédněte se poutí, která vám nastává.

Bernardin. A já přísahám, že mne žádný člověk na světě nepřemluví, abych umřel dnes.

Vévoda. Jen slyšte.

Bernardin. Ani slova. Máte-li mi co povědít, přijďte za mnou do mé cely; neboť z té se už dnes nehnu.

Odejde.

Vévoda. Ó, křemelové srdce, neschopné
ni žít, ni umřít. Za ním, ke špalku
ho doprovodíte.

Odejdou Strachomor a Pompejus.

Vystoupí Žalářník.

Žalářník. Co, otče, o tom vězni myslíte?

Vévoda. Tvor zarputilý,⁷⁴ k smrti nehotov;
v tom stavu poslati ho na věčnost
by bylo hříšno.

Žalářník. V noci horečkou
tu zemřel, otče, jakýs Ragozín,
zlý lupič námořní a věkem as
let Claudiových; vous a vlasy měl
též barvy jako on. Což abychom
čas dali tomu lotru k pokání
a náměstkovi Ragozínovu
teď hlavu poslali, jež podobna
jest více Claudiovi?

Vévoda. Ó, toť věc,
již posílají sama nebesa!
Hned obstaráte to; jeť blízký čas,
jejž dal Angelo; přesně na rozkaz
mu hlavu pošlete; já prozatím
tam toho na pokání obrátím.

Žalářník. Hned, dobrý otče, dám to vykonat;
však Bernardin přec musí umřít
dnes odpoledne. A co s Claudioem,
bych sebe nebezpečí uchránil,
když najevo by vyšlo, že je živ?

Vévoda. Tak učíňte to: v tajná sklepení
i Claudia i Bernardina skryjte;
a nežli slunce dvakrát pozdraví
svou denní cestou naše protichůdce,
jste bezpečeni.

Žalářník. Já na vás spoléhám.

Vévoda. Jen pospěšte a hlavu pošlete.

Odejde Žalářník.

Angelovi teď po Žalářníku
svůj dopis pošlu toho obsahu,
že nalézám se blízko domova
a vážné důvody mne přiměly

ku vjezdu veřejnému. Jeho žádám,
by vstříc mi vyšel k zdroji svatému
na míli od města; a napotom
vše chladně uváživše, postupně
s Angelem pojednáme.

Vrátí se Žalářník.

Žalářník. Zde je hlava;
já donesu ji sám.

Vévoda. Je dobře tak.
Jen brzo vraťte se; rád promluvil
bych s vámi o něčem, co určeno
jen sluchu vašemu.

Žalářník. Já pospíším si.
Odejde.

Isabella (*venku*). Mír boží s vámi!

Vévoda. Isabellin hlas!
Jde, aby zvěděla, zda bratrovi
již milost nedána. Já udržím
ji v nevědomosti o štěstí tom,
by ze zoufání těcha nebeská
jí vzešla, nejméně jsouc čekána.

Vystoupí Isabella.

Isabella. Ach, s dovolením, otče.

Vévoda. Dobré jitro,
má dcero spanilá a šlechetná.

Isabella. Tím lepší, zdraví-li tak zbožný muž.
Dal náměstek již milost mému bratru?

Vévoda. Tak, již ho z toho světa vyprostil;
byl sťat a jeho hlava poslána
Angelovi.

Isabella. Ó ne, tot' nemožno!

Vévoda. Již není jinak, dcero; osvědčte
svou moudrost v tiché trpělivosti.

Isabella. Ó, já mu oči z důlků vyloupám!

Vévoda. On k sobě ani nepřipustí vás.

Isabella. Nešťastný bratře! Bědná Isabello!
Ó hříšný⁷⁵ světe! Prokletý Angelo!

Vévoda. To ani za mák neublíží mu
a neprospěje vám. Tož ustaňte
a nebesům svou odevzdejte věc.
Však poslyšte a přesvědčíte se,
že každé slovo čirá pravda jest:
Již zítra navrátí se vévoda
– ne, neplačte – můj bratr řeholní
a jeho zpovědník mi dal tu zvěst,
již také donesl Angelovi
a Escalovi, kteří chystají se
mu k branám vyjít vstříc a odevzdat

mu svoji vládu. Jestli můžete,
svou moudrost nechte dobrou stezkou jít,
na které přeji si vás⁷⁶ uvidět.
Tak na tom lotru zchladíte svůj hněv
a vévodovy přízně dojdete,
své srdce pomstíte a povšechné
si chvály získáte.

Isabella. Já poslechnu.

Vévoda. To psaní dejte mnichu Petrovi;
jím oznámil mi návrat vévodův;
a rcete mu, že tímto znamením
jej žádám, by mne večer vyhledal
u Mariany. S její žalobou
i vaši podrobně mu vyložím
a on vás před vévodu uvede,
byste Angela obvinila v tvář.
Mne, pokorného mnicha, víže slib
se držet povzdálí. S tím listem jděte
a žíravou tu rosu z očí svých
již vypovězte srdcem ztišeným.
Mé svaté řeholi již nevěřte,
když dobře nepovedu vás. Kdo zde?

Vystoupí Lucio.

Lucio. Dobrý večer, mnichu, kde je žalárník?

Vévoda. Vyšel z domu, pane.

Lucio. Ach, sličná Isabello, mně srdce usedá, vidím-li tvé oči tak zarudlé. Buď trpěliva; však také já se musím spokojit k obědu a k večeri hrstkou otrub a vodou, a proto abych nepřišel o hlavu, nesmím naplnit břich. Jeden pořádný oběd a bylo by po mně. Ale povídají, že prý se vévoda zítra vrátí. Na mou věru, Isabello, měl jsem tvého bratra rád. Kdyby ten bývalý bláznivý⁷⁷ vévoda, který si tak rád v koutku zamiliskoval, byl zůstal doma, tvůj bratr byl by zůstal živ.

Odejde Isabella.

Vévoda. Pane, vévoda by byl ku podivu málo potěšen vašimi řečmi. Ale nejlepší při tom jest, že není takový, jak mluvíte.

Lucio. Mnichu, ty neznáš vévodu tak dobře jako já; raději si zapytlačí, nežli se ti zdá.

Vévoda. Dobře, jednou si za to zodpovíte. Sbohem.

Lucio. Ne, počkej; vyprovodím tě; mohu ti o vévodovi hezké věci povídat.

Vévoda. Už jste se jich napovídal až přesdost, pane, jsou-li pravdivy; a nejsou-li, bývalo by jedné přespříliš.

Lucio. Byl jsem jednou před něho obeslán proto, že jsem děvčeti pomohl k děcku.

Vévoda. A vy jste cos podobného udělal?

Lucio. Ovšemže udělal; ale byl jsem tak moudrý, že jsem to zapřel, jinak bych si byl musel tu shnilou mišpuli vzít za ženu.

Vévoda. Pane, vaše společnost je více zábavná než poctivá. Mějte se dobře.

Lucio. Chtěj nebo nechťej, půjdu s tebou až na roh. Uráží-li vás ty volné řeči, budeme se trochu mírnit. Nic platno, mnichu, jsem už takový lopuch a umím se připnout.

Odejdou.

Scéna čtvrtá.

Síň v domě Angelově.

Vystoupí Angelo a Escalus.

Escalus. Každý list, který píše, odporuje předešlému.

Angelo. Nadmíru nesrovnale a zmateně. Jeho jednání se už velice podobá šílenství; dej Bůh, aby byl zůstal při zdravých smyslech! A proč mu vycházet naproti za brány a odevzdávat mu své úřady tam?

Escalus. To je mi hádankou.

Angelo. A nač máme hodinu před jeho vjezdem dáti veřejně prohlásit, aby každý, kdo chce žádati o nápravu nějaké nespravedlnosti, podal svou stížnost na ulici?

Escalus. Udává toho příčinu: chce jedním rázem odbýti všechny žaloby a zbaviti nás příštích útoků, které pak budou proti nám bezmocny.

Angelo. Tedy, prosím vás, dejte to ohlásit časně ráno. Zastavím se pro vás doma a vyzvěte úřednictvo a přední z obyvatelstva, aby mu vyšli vstříc.

Escalus. Obstarám to. – Buďte zdrav!

Angelo. Dobrou noc!

Odejde Escalus.

Ten čin mne zcela zbavil rozvahy
a tupým činí mne a neschopným
na každém kroku. – Zneuctěná dívka!
A jedním z mocných, který přibrousil
na takou vinu ostří zákona!
Stud něžný kdyby v tom jí nebránil,
by prozradila svoji dívčí ztrátu,
jak mohla by mou pověst ohrozit!
Však z rozumu si toho netroufá,
neb vážnost má a moc tak velikou
má důvěra, že nemůž příhana
se dotknout jí a nezmařit se ten,
kdo vydech ji. – On mohl zůstat živ;
leč bujně mládí, nebezpečný duch
jej mohly časem za to k pomstě hnát,
že přijal nectný život za oběť
tak hanebnou. – A přece, kéž by žil!
Však jednou-li se láska k dobru ztratí,
ať chcem či nechcem, všechno již se hatí.
Odejde.

Scéna pátá.

Pole před městem.

Vystoupí Vévoda ve vlastním šatu a Mnich Petr.

Vévoda. Ty listy vraťte mi v čas příhodný.

Dává mu listy.

O našich záměrech ví ž[a]l[á]rník
i našem plánu. Věci průběhem
se držte rozkazu a směřujte
vždy k cíli, jež jsme sobě obrali,
byť v něčem tu a tam jste nucen byl

se odchýlit, když bude žádoucí.
Teď doma vyhledejte Flavia
a řekněte mu, kde jsem. Též Crassovi
a Valentinovi a Rolandu
tu zprávu podejte a kaďte jim,
by k bráně opatřili polnice.
Leč nejprv pošlete mi Flavia.

Petr. Vše rychle obstarám.

Odejde.

Vystoupí Varrius.

Vévoda. Dík, Varrie, že tak si pospíšíš.

Pojď, půjdeme. Hned jiní přátelé
nás pozdraví tu, milý Varrie.

Odejdou.

Scéna šestá.

Ulice poblíže městské brány.

Vystoupí Isabella a Mariana.

Isabella. Tak mluvit nepřímě mi není vhod;

chci pravdu říct; leč tak jej obvinít
je úkol váš; a přec tak musím já,
bych, jak dí on, cíl pravý zastřela.

Mariana. Jen oddejte se jeho vedení.

Isabella. Krom toho děl, i kdyby proti mně

snad mluvil druhé straně na prospěch,
bych za nic divného to neměla;
to že jen hořký, ale spásný lék.

Mariana. Jen kdyby už mnich Petr...

Isabella.

Hle, zde jest.

Vystoupí Mnich Petr.

Petr. Již pojďte, vhodné místo našel jsem,

kde k vévodovi přístup najdete
a nemine vás. Dvakrát zazněly
již polnice a šlechta, z občanů
ti nejpřednější jsou již u brány.
Co nevidět tam bude vévoda,
a tedy rychle odtud, pospěšme!

Odejdou.

Jednání páté.

Scéna první.

Městská brána.

Mariana pod závojem, **Isabella** a **Mnich Petr** na svém stanovišti.

Vystoupí Vévoda, Varrius, šlechtici, Angelo, Escalus, Lucio,

Žalářník, strážé a měšťané z různých stran.

Vévoda. Můj vzácný strýče, rád vás vidím zas.

Též vás, náš starý, věrný příteli!

Angelo, Escalus. Buď šťasten návrat Vaší Milosti!

Vévoda. Dík srdečný a velký oběma.

My zvěděli a tolik dobrého
o vašem vladaření doslechli,
že jinak nelze nám, než veřejné
vám díky vzdáti z hloubi duše své
co závdavek na další odměnu.

Angelo. Tím pilnější má bude povinnost.

Vévoda. Ó, hlučně mluví vaše zásluhy,
a křivdil bych jim, kdybych zamknul je
v svých prsou tajné schrány, kdežto se
jim sluší, aby písmem kovovým
před zubem času byly chráněny
a hlodem zapomnění. Podejte
mi ruku, ať vás vidí poddaní
a poznají, jak přízeň zevnější
tak ráda jeví vnitřní oddanost.
Vy, Escale, po druhé ruce mé
jít musíte. Jste vzácné podpory.

Mnich Petr a Isabella *postoupí kupředu.*

Petr. Teď vaše chvíle; mluvte hlasitě
a poklekněte před ním.

Isabella. Spravedlnost,
ó jasný vévodo! Zrak obraťte
na křivdou trpící, jak ráda bych
to řekla – dívku! – Nezneuctěte,
ó vzácný kníže, oči pohledem
na něco jiného, než dáte sluch
mé spravedlivé žalobě a mně
zjednáte právo, právo, právo, právo!

Vévoda. Svou křivdu povězte; v čem, kým, a zkrátka.
Zde lord Angelo právo zjedná vám,
vše zjevte jemu.

Isabella. Jasný vévodo,
kážete hledat spásu u ďábla!
Sám slyšte mne, neb co mám povědít,
buď ztrestá mne, když víry nenajdu,
neb u vás napravení vynutí.
Ó slyšte, slyšte mne, zde na místě.

Angelo. Můj kníže, bojím se, že není as
při zdravých smyslech. Ona prosila
za svého bratra u mne o milost,
jenž zemřel podle práva.

Isabella. Podle práva!

Angelo. A bude mluvit trpce, podivně.

Isabella. Ba nad vše podivně, však pravdivě!

Že jest Angelo křivopřísežník,
jak podivno! — Že jest Angelo vrah,
jak podivno! Že cizoložník jest

a pokrytec a panen prznitel,
zda podivno to není, podivno?

Vévoda. Ba desetkrát jest to podivno.

Isabella. Víc pravda není, on že jest Angelo,
než pravdivo to vše a podivno!

Žeť desetkrát jest to pravdivo,
neb pravda pravda jest až do součtu.⁷⁸

Vévoda. Již odved'te ji! – Duše ubohá,
jen z porušení mysle mluví tak.

Isabella. Ó kníže, zapřísahám tě při víře tvé,

že jinde spása mimo tento svět,
bys nepomíjel mne v té domněnce,
že šílím. Neměj za nemožno to,
co se jen pravdě nepodobno zdá.

Vždyť není nemožno, by nejhorší
všech lotrů na zemi se skromným zdál
a vážným, spravedlivým, bezvadným
jak ten Angelo; zrovna tak Angelo
přes všecken výstroj, cetky význačné,
zjev, hodnosti muž arcilotr být.

Věř, jasný kníže, kdyby méně byl,
jest nic; však on je více, kdybych jen
víc názvů nalézala pro podlost!

Vévoda. Má čest mi svědkem, jest-li šílena

– a jinak nemyslím –, to šílenství
má prapodivný útvar rozumu
a tolik souvislosti věcí všech,
jak v šílení jsem dosud neslyšel.

Isabella. Ó milostivý kníže, nemluv tak

a nevylučuj rozum, protože
ti odporuji; spíše rozum tvůj
ať pomáhá ti pravdu objevit,
kde zdá se ukryta, a faleš skrýt,
kde zdá se pravdou.

Vévoda. Vskutku přemnoží,

kdož nešílí, jsou méně rozumní.

Nuž tedy mluvte, co si přejete?

Isabella. Jsem sestra jakéhosi Claudia,

jenž pro smilstvo byl hrdla odsouzen,
tož od Angela. Pro mne, novicku
zde v klášteře, si poslal bratr můj
a jakýs Lucio mi vyřídil...

Lucio. To já jsem, s dovolením, Výsosti.

Já přišel od Claudia s žádostí,
by u Angela pokusila se
svou něžnou výmluvností o milost
pro svého bratra.

Isabella. Ano, to jest on.

Vévoda (*k Luciovi*). Vás nikdo k řeči nezval.

Lucio. Také ne,
můj kníže, abych mlčel.

Vévoda. Nuže teď
vás o to žádám; dbejte toho prosím;
i až vám bude hájit vlastní věc,
pak prostě Boha, by to prošlo hladce.

Lucio. Za to si⁷⁹ ručím.

Vévoda. Ručte za sebe;
a strážte se.

Isabella. Ten pán již pověděl
cos o mé věci.

Lucio. Dobře.

Vévoda. Dobře – snad;
leč nedobře, že dříve mluvíte,
než na vás došlo. – Dále.

Isabella. Došla jsem
ke zlotřilému tomu vladaři...

Vévoda. Tot' trochu šíleně je řečeno.

Isabella. Ne, odpusťte, to k věci řečeno.

Vévoda. Zas oprava! – Nuž tedy věcně dál.

Isabella. Nuž tedy zkrátka;
... pomíjejíc všeho,
co zbytečno, jak jsem mu domlouvala,
jak prosila ho, před ním poklekla,
jak odbyl mne, co odvětila já
– neb trvalo to dlouho –, s hořkostí
a hanbou konec vypravuji hned:
chtěl jenom za oběť mé čistoty,
již jeho nezřízené chlípnosti
jsem měla vzdát, mi bratra propustit.
Po mnohém boji lítost sesterská
mou překonala čest i měl, co chtěl;
však časně ráno, v přesycenosti,
dal mého nešťastného bratra stít.

Vévoda. Tot' velice je pravdě podobno!

Isabella. Kéž pravdě podobno, jak pravdivo!

Vévoda. Bůh svědkem, nešťastnice bláhová,
že sama nevíš, co tu povídáš;
neb zlobné záští podněcuje tě
mu na čest sáhat. Předně jeho ctnost
je bez úhony; potom rozumu
v tom není, aby s takou krutostí
dal stíhat viny, které páše sám.
On kdyby tak byl zhřešil, býval by
hřích tvého bratra podle sebe vážil
a nebyl by ho kázal popravít.
Kdos navedl tě; z pravdy vyznej se

a rcí, kdo radil ti k té žalobě?

Isabella. A to je vše? – Ó tedy, nebeské
vy mocnosti, mi dejte strpení,
a čas až dospěje, zlo odhalte,
jež v moci nalézá zde ochranu!
Ať nebe Vaši Milost žalu chrání,
jak musím já jít odtud bez zastání!

Vévoda. To vím, že byste ráda. – Strážte sem
a do žaláře s ní! – Mám dopustit,
by otravný a utrhačný dech
pad na někoho nám tak blízkého?
V tom vězí pleticha. – Kdo věděl o tom,
co zamýšlíte a že jdete sem?

Isabella. Kdos, jehož bych si přála vidět zde.
Mnich Lodovik.

Vévoda. Snad její zpovědník.
Kdo tady toho Lodovika zná?

Lucio. Já znám ho, pane; všetečný to mnich;
nemám ho rád. Být světským, pane můj,
za jistá slova, která proti vám
byl pronesl, když doma nebyl jste,
byl bych mu řádně kůži proklepal.

Vévoda. Že proti mně? – To věru ctný je mnich!
A poštvat na našeho náměstka
tu dívku ubohou! Hned najděte
mi toho mnicha.

Lucio. Ještě včera večer
jsem pospolu je viděl v žaláři.
Tot' drzý mnich, tot' ošemetný chlap.

Petr. Bůh s vámi, Výsosti! Já při tom byl,
jak vznešeného sluchu vašeho
zde bylo zneužito. – Nejprve
ta dívka křivě obžalovala
vašeho náměstka, jenž viny s ní
a poskvřny tak prost, jak ona s tím,
kdo ještě nenarozen.

Vévoda. Tot' můj soud.
Či znáte toho mnicha Lodovika,
na něž se odvolává?

Petr. Pane, vím,
že je to pobožný a svatý muž;
ne drzý ani světský všetečka,
jak líčil ho ten pán. A věrou svou
se dokládám, že Vaši Vysokost,
jak ten zde říká, nikdy nezlehčil.

Lucio. Co nejohavněji, pane, věřte mi.

Petr. Je dobře; časem omluví⁸⁰ se sám;
však nyní, pane, prudkou⁸¹ horečkou

je nemocen. Jen k jeho žádosti
– neb zvěděl, že tu obžalován být
má lord Angelo – já se dostavil,
bych jako jeho ústy prohlásil,
co pravda jest po jeho vědomí
a co je křivda; a co přísahou
a všemi důvody chce dotvrdit,
až bude vyzván. – K ospravedlnění
zde toho ctihodného šlechtice,
jenž před vším lidem bezohledně tak
byl obviněn, chci ze lži usvědčit
ji do očí, až sama dozná to.

Vévoda. Nuž, chci to slyšet.

Strážé odvedou Isabellu a Mariana postoupí kupředu.

Nebudí-li to

jen úsměv u vás, náměstku Angelo?
Té bláhovosti bedných šilenců! –
Dejte nám křesla. – Chci být nestranným,
strýče Angelo; – soudcem buďte sám
ve vlastní věci. – Je to svědkyně?
Ať nejprv zvedne závoj, potom mluv.

Mariana. Můj kníže, odpusťte, tvář neodhalím,
až teprv manžel můj mi povelí.

Vévoda. Jak, vy jste vdaná?

Mariana. Ne, můj kníže.

Vévoda. Dívka?

Mariana. Ne, můj kníže.

Vévoda. Tedy vdova?

Mariana. Ani to ne, pane.

Vévoda. Tož tedy nejste nic; ani dívka, ani vdova, ani žena!

Lucio. Milostivý pane, snad je nevěstka, neboť mnohé z nich nejsou ani dívky, ani vdovy, ani
ženy.

Vévoda. Zamkněte ústa tomu člověku;
kéž měl už proč, by žvatlal za sebe!

Lucio. Dobře, pane.

Mariana. Můj kníže, doznávám, že provdaná
jsem nikdy nebyla, a doznávám,
že nejsem dívka; svého manžela
jsem poznala, leč neví manžel můj,
že poznal mne.

Lucio. Byl tedy opilý;
to věru jinak býti nemůže.

Vévoda. Kéž kvůli mlčení ty byls to též!

Lucio. Dobře, pane.

Vévoda. To pro Angela nijak nesvědčí.

Mariana. Hned k tomu dojde. Ta, jež ze smilstva
jej obviňuje, tímtež způsobem
též obviňuje mého manžela,

tož v onu dobu, pane, v které já
jsem sama chovala jej v náručí
s veškerou lásky něžnou vroucností.

Angelo. Zda viní také kohos jiného
než mne?

Mariana. Co mně je známo, nikoho.

Vévoda. Ne? – Řekla jste, že chotě vašeho.

Mariana. Ó ano, pane můj, a toť Angelo,
jenž myslí, že mne nikdy nepoznal,
a za to má, že poznal Isabellu.

Angelo. Toť podlé utrhačství. Ukaž tvář!

Mariana. Můj manžel poroučí; teď závoj sejmu.

Odhrne závoj.

Krutý Angelo, toť je ona tvář,
jež někdy stála za podívanou,
jak přísahals; toť ruka sevřená
kdys pevným slibem v tvé; toť ono tělo,
jež Isabellu skvrny⁸² zbavilo
a v loubí zahradním ti vyšlo vstříc,
jak ona by to byla.

Vévoda. Znáte-li
tu dívku?

Lucio. Ona dí, že tělesně –

Vévoda. Dost, člověče!

Lucio. Už ani nemukám.

Angelo. Můj kníže, musím doznat, že ji znám;
před pěti lety něco mluveno
o našem sňatku, který přerušen
z té příčiny, že věno slíbené
se umenšilo proti sjednání;
však hlavně proto, že si zlehčila
svou vlastní pověst lehkomyšlně.
Však od těch pěti let ni jedenkrát
jsem nemluvil s ní aniž viděl ji
neb slyšel o ní. – Tolik na svou čest.

Mariana. Ó jasný kníže, jako světlo z nebe
a jako slova z dechu vznikají,
tak jako rozum v pravdě, pravda v ctnosti,
jsem toho muže chotí snoubenou,
jak slovy jen můž zpečetěn být slib.
A na úterek v noci v zahradním
svém domku poznal mne co manželku.
Když pravda to, ať zdráva povstanu,
jak tady klečím; není-li, ať tak
zde navždy přimrazena setrvám
jak pomník z mramoru!

Angelo. Až dosavad
jsem jenom usmíval se; nyní však,

můj dobrý pane, volný dopřejte
běh mému právu, neboť dochází
mi trpělivost. Vidím, šílené
ty ženy nešťastné že nejsou víc
než nástroj v jakés ruce mocnější,
jež pobádá je. Protož dovolte,
můj kníže, bych ten úklad odhalil.

Vévoda. Z celého srdce; potrestejte je
dle libosti. Ty, mnichu bláhový,
a zlovolná ty dívko, spřežená
s tou, kterou odvedli, zda myslíš si,
že tvoje přísahy, byť světců všech
se dotýkaly, mohou svědčiti
zde proti ctnostné věrohodnosti,
jež zpečetěna zkouškou nejednou?
Vy, Escale, u mého strýce zde
si usedněte; pomoc laskavou
mu dopřejte, by vznik té pletichy
se objevil. Jest ještě druhý mnich,
jenž ponoukal je; vyhledejte ho.

Petr. Kéž byl už zde, můj kníže! – Jeť to on,
jenž dívku ponuknul k té žalobě; –
váš žalárník zná jeho obydlí
a může dojít pro něj.

Vévoda. At' jde hned.

Odejde Žalárník.

A Vy, můj čacký, osvědčený strýče,
jenž zkoumat má ty věci, ztrestejte
tu křivdu podle svého uznání.
Já zatím na chvíli vás opustím;
vy neodcházejte, než nadobro
se rozhodnete o těch utrhačích.

Escalus. Můj kníže, provedem to bedlivě.

Odejde Vévoda.

Signore Lucio, neřekl jste, že znáte toho mnicha Lodovika jako nepočetnou osobu?

Lucio. *Cucullus non facit monachum*⁸³ – není na něm nic poctivého kromě šatu; a mluvil ohavné
řeči o vévodovi.

Escalus. Prosíme, abyste tu zůstal, než přijde, a dosvědčil to proti němu. Z toho mnicha se nám
vyklube znamenitý chlapík.

Lucio. Jak druhého není ve Vienně, na mou čest.

Escalus. Přiveďte sem ještě jednou tu Isabellu; chci promluvit s ní.

Odejde Stráž.

Dovolte, pane, abych ji vyslechnul; uvidíte, jak s ní zatočím.

Lucio. Ne lépe než ten, o němž sama povídá.

Escalus. Jak to?

Lucio. Inu, pane, myslím, kdybyste s ní zatočil mezi čtyřma očima, že by se vám dříve
vypovídala. Takhle veřejně snad se bude stydět.

Escalus. Budu hledět, aby neviděla, kam směřuji.

Lucio. To je to pravé; s ženskými nejlépe potmě.

Vrátí se strážce s Isabel[1]ou; Žalářník a Vévoda v mnišské kápi.

Escalus. Pojd'te sem, dívko; tato dáma popírá vše, co jste řekla.

Lucio. Vzácný pane, zde je ten lotr, o kterém jsem povídal; žalářník ho přivádí.

Escalus. Právě včas; ale nemluvte s ním, dokud vás nevyzveme.

Lucio. Hm!

Escalus. Pojd'te sem, mnichu; navedl jste tyto ženy, aby lorda Angela utrhačně obvinily? Ony povídají, že tak.

Vévoda. Toť nepravda.

Escalus. Jakže! – Víte, kde jste?

Vévoda. Ctím vaše velké místo! – Ať sám d'ábel

je někdy ctěn pro hořící svůj trůn!

Kde vévoda? – Jen jemu odpovím.

Escalus. Je v nás; a tedy odpovíte nám!

A hleďte mluvit slušně.

Vévoda. Aspoň směle!

Ach, duše ubohé, vy přišly jste

své jehňátko zpět žádat od lišky?

Ó, dobrou noc křivd vašich nápravě!

Že pryč jest vévoda? – Tož také pryč

je vaše věc. A nespravedliv jest

ten vévoda, že spravedlivou při

vám odmítá a dává rozhodnout

ji ústy padoucha, ježž viníte...

Lucio. To je ten lotr, o němž mluvil jsem.

Escalus. Jak, mnichu nehodný a bezbožný, –

zda není dost, žes ponuknul ty ženy,

by ctného muže obžalovaly?

Ty zveš ho ještě ústy nectnými

před vlastním jeho sluchem padouchem?

A z něho na vévodu svážíš se

a z nespravedlnosti viniš ho?

Hned odved'te ho; na mučidla s ním!

Kloub za kloubem ti protáhneme, až

se dozvíme, co měl jsi v úmyslu.

Jak – „nespravedliv“!

Vévoda. Jen ne zprudka tak!

Váš vévoda si bude troufati

tak málo tento prst mi nakřivit

jak zranit vlastní; nejsem tuzemec

a nenáležím k jeho poddaným.

Můj úkol v této zemi učinil

mne tady ve Vienně divákem

a viděl jsem tu zvrhlost bublat, vřít,

až z kotle⁸⁴ kypěla. Na každý hřích

zde máte zákon, ale každý hřích

tak chráněn jest, že přísné rozkazy

jsou na posměch jak řády⁸⁵ v lazebnách.

Escalus. Urážet zákon! – Do vězení s ním!

Angelo. Co proti němu víte, Lucio?

Je to ten muž, o němž jste povídal?

Lucio. Toť, pane, on. Pojd' sem, kmotře plešáku; zдалipak mne znáš?

Vévoda. Pamatuji se na vás, pane, po hlasu. Viděl jsem vás v žaláři za nepřítomnosti vévodovy.

Lucio. Tak – viděl jste? A pamatujete se, co jste o vévodovi povídal?

Vévoda. Co nejurčitěji, pane.

Lucio. Tak tedy, vy se pamatujete? A vévoda je tedy holkař, blázen a sketa, jak jste o něm říkal?

Vévoda. Musíme vyměnit úlohy, pane, dříve než mi něco takového do úst vložíte. Byl jste to vy, jenž o něm tak mluvil, a ještě více a hůře.

Lucio. Ó ty prožluklý ničemo! Nedal jsem ti štilec za tvou prostořekost?

Vévoda. Ujišťuji vás, že miluji vévodu jako sama sebe.

Angelo. Slyšte, jak by se ten lotras chtěl teď vykrotit po svých velezrádných urážkách!

Escalus. S takovým člověkem se vůbec nemluví. Do vězení s ním! Kde je žalárník? Do vězení s ním! Dejte mu železa a zamkněte mu ústa. Pryč také s těmi ženštinami a jejich ostatními souspřeženci!

Žalárník přistupuje k Vévodovi.

Vévoda. Sečkejte pane; chvíli sečkejte!

Angelo. Jak – protiví se? Pomozte mu, Lucio.

Lucio. Pojd'te, panáčku, jen pojd'te, pojd'te! – Hola, panáčku! – Jak, vy holohlavý, prolhaný darebo, musíte mít na lebce kápi? Ukažte přec tu svou lotrovskou tvář a mor na vás! Ukažte přec ten svůj vlčí obličej a na šibenici s vámi! – Jak, nechce to dolů?

Strhne mu mnišskou kápi a pozná Vévodu.

Vévoda. Tys první lotr, jímž byl stvořen kníže!

Zprv, žalárníku, ty tři nevinné

mi propusťte. (*K Luciovi*) Ne, nekrad'te se pryč; –

mnich musí s vámi ještě promluvit.

Zatkněte ho.

Lucio. To může horší být
než šibenice.

Vévoda (*k Escalovi*). Co řek jste, odpouštím vám; sedněte.

Od toho zde si vydlužíme místo.

(*K Angelovi*) Nuž, s dovolením! – Máš-li ještě slov

a vtipu, nestoudnosti, aby dál

ti posloužily? – Máš-li, užij jich,

než vyslechněš mne; dál ti nestačí.

Angelo. Ó mocný pane, byl bych vinnější

než moje vina, kdybych za to měl,

že nepoznán jsem zůstal, vida již,

jak Vaše Milost jako božská moc

mé činy stopovala. Dobrý kníže,

již dále moji hanbu nesud'te;

mým soudem buď mé vlastní vyznání.

A okamžitý ortel, rychlá smrt

buď milost jediná, již sobě žádám.

Vévoda. Sem blíže, Mariano. – Rci, zda byls
té ženě zasnouben?

Angelo. Byl, kníže můj.

Vévoda. Hned odved' ji a dej se oddat s ní.

Vy, mnichu, vykonejte obřad ten
a přiveďte ho zas. Vy, žaláříku,
je doprovodíte.

Odejdou Angelo, Mariana, Mnich Petr a Žalářík.

Escalus. Žasnu, pane, víc
nad jeho podlostí než nad tím, jak
se divně objevila.

Vévoda. Blíže, Isabello!
Váš mnich je teď váš kníže; jako dřív
jsem vaší věci zbožným rádcem byl,
své srdce šatem neměně, tak jsem
vám k službám pohotov i nadále.

Isabella. Ach, odpusťte, že, vaše poddaná,
jsem trudila a obtěžovala
tak těžce neznámý váš majestát.

Vévoda. Jest odpuštěno, milá Isabello.
A nyní, drahá dívko, poshovte
vy také mně. – Smrt bratra vašeho,
vím, že vám těžce leží na srdci
a divno vám, proč zachránit ho chtěje,
jsem tajil se a neukázal hned
svou skrytou moc a tak ho nechal zhynout.
Ó dobrá dívko, náhlá jeho smrt,
jež, myslil jsem, že krokem volnějším
se blíží, zmařila můj úmysl.
Leč mír buď s ním! Ten život lepší jest,
jenž bázně smrti prost, než v obavách
jenž dál se vleče. Buď vám útěchou,
že šťasten jest váš bratr.

Isabella. Ano, pane.

Vrátí se Angelo, Mariana, Mnich Petr a Žalářík.

Vévoda. Zde tomu novomanželu, jenž vrací se
a jehož rozmařilá obraznost
tak ublížila vaší ryzí cti,
již kvůli Marianě odpusťte;
že ale zhubil bratra vašeho
– jsa dvakrát vinen, cudnost posvátnou
an porušil i danou přísahu,
již bratrův život byl vám zaručen –,
tož volá sama milost zákona
co nejhlasněji z jeho vlastních úst:
„Angelo za Claudia, za smrt smrt!
Chvat za chvat, mírnost za mírnost a vkrátku
za vetu veta, půjčka za oplátku!“
A tož, Angelo, ana vina tvá
tak najevo, že neprospělo by
nižádné zapírání, k témuž špalku

tě odsuzujeme, kde Claudio
podstoupil smrt, a s tímž úkvapem.
Již odved'te ho!

Mariana. Pane vznešený,
přec nedal jste mi chotě na posměch.

Vévoda. Váš choť vám chotě dal jen na posměch.

Jen pro zabezpečení vaší cti
jsem považoval sňatek za nutný;
sic výčitka, že jeho byla jste,
by stíhati vás mohla životem
a zmařit vaše štěstí budoucí.

Vše jeho statky, třeba po právu
nám byly propadly, vám dáváme
co vdovské věno, byste lepšího
si chotě získala.

Mariana. Ó drahý kníže,
já nechci jiného ni lepšího.

Vévoda. To marné přání; chcem to nezvratně.

Mariana. Můj dobrý pane!

Pokleká.

Vévoda. Marně prosíte.

Pryč, na smrt s ním!

(*K Luciovi*) A nyní, pane, k vám.

Mariana. Ó dobrý kníže! – Drahá Isabello,
ach, zastaňte se mne; svá kolena
mi propůjčte a celým životem
po celé žití chci vám sloužiti.

Vévoda. Toť prosba proti všemu rozumu;
neb kdyby v této věci poklekla
zde o milost, duch bratra jejího
by prolomil své lože klenuté
a odnesl ji odtud zděšenu.

Mariana. Ó Isabello, drahá Isabello,
přec jenom klekněte zde podle mne
a ruce sepněte; nic nemluvte,
já budu mluvit sama. Říkají,
že z chyb se tvoří muži nejlepší
a většinou že mnohem lepšími
se stávají, když byli trochu zlí.
Tak bude snad s mým chotěm. Isabello,
vy se mnou pokleknouti nechcete?

Vévoda. On umřít musí pro smrt Claudiovu.

Isabella (*kleká*). Ó dobrotivý pane, pohleďte
na toho muže odsouzeného
tak, jako by můj bratr ještě žil.
Ba skoro zdá se mi, že v činech svých
byl zcela spravedliv, než spatřil mne;
a protož nedejte mu zemřítí.

Můj bratr zhynul jenom po právu,
když učinil, proč postihla jej smrt.
Angelův čin zlé mety nedospěl
a musí pohřben být co úmysl,
jenž zhynul cestou. Pouhou myšlenku
zvát nelze činem a jen myšlenkou
jest úmysl.

Mariana. Nic více, kníže můj.

Vévoda. Jsou marny vaše prosby; vstaňte, pravím.

Však jiné ještě viny vzpomínám:

Jak, žaláříku, mohlo se to stát,
že Claudio v tak neobvyklý čas
byl popraven?

Žalářík. Tak poručeno mi.

Vévoda. A měl jste k tomu rozkaz úřední?

Žalářík. Jen soukromé to bylo poselství.

Vévoda. Tož tedy zbavuji vás úřadu.

Své klíče vydejte.

Žalářík. Ach, odpusťte,
můj kníže vznešený; já za chybu
to měl, však jistě jsem to nevěděl;
a po uvážení jsem litoval.

To dosvědčeno tím, že uvězněn
je člověk, jenž měl také umřít
na ústní rozkaz, ale zůstal živ.

Vévoda. Kdo jest to?

Žalářík. Jmenuje se Bernardin.

Vévoda. Kéž byl bys učinil tak s Claudiem!

Jdi, přiveď ho; chci podívat se naň.

Odejde Žalářík.

Escalus. Mně vpravdě líto, že tak učený
a moudrý muž, jak vy, lorde Angelo,
jste povždy zdál se být, tak těžce pad,
zprv horkou krví svou a napotom
i nedostatkem zralé rozvahy.

Angelo. Mne rmoutí jen, že zarmoutil jsem vás;

a v srdci kajícím tak hluboko
ta lítost leží, že si přeju víc,
bych zemřel, než bych milost obdržel.
Já smrti zasloužil a prosím o ni.

Vrátí se Žalářík s Bernardinem, Claudio zahalen a Julietta.

Vévoda. Kdo z nich je Bernardin?

Žalářík. Ten, pane můj.

Vévoda. Mně jistý mnich cos o něm povídal.

Ty, brachu, máš prý srdce zatvrzelé,
jež ničeho, co mimo tento svět,
se neleká,⁸⁶ a podle toho též
si vedeš v životě. Jsi odsouzen,

však viny pozemské ti odpouštím;
jen prosím užij této milosti,
bys lépe opatřil svou budoucnost.
Vy poučte ho, mnichu, vašim rukám
jej svěřuji. – Kdo je ten zakuklenec?

Žalářník. Tot' druhý vězeň, jež jsem zachránil
a který zemřít měl, když Claudio
byl st'at, a podoběn jest Claudiovi
tak skoro, jako on by to byl sám.
Odestře Claudia.

Vévoda (*k Isabelle*). Když bratru vašemu je podoběn,
bud' pro něho mu odpuštěno též;
a chce-li vaše milá líbeznost
mi ruku dát a říct, že chce být mou,
těž on mi bratrem jest. Leč o tom víc
v čas příhodnější! Z toho znamená
i lord Angelo, že jest bezpečen;
a vidím, jak mu opět živne zrak.
Nuže, Angelo, vaše zlo se vám
vyplácí dobře; hleďte, abyste
svou ženu miloval a byl jí hoden
po její ceně. Jsem dnes náchylen
vše odpouštět, ale jednomu
zde přece odpustiti nemohu.
(*K Luciovi*) Vy, brachu, jenž tak dobře věděl jste,
že blázen jsem a sketa, rozkošník
a osel, ztřeštěnec, čím zasloužil jsem
si toho, že jste mne tak vynášel?

Lucio. Věřte, Milosti, mluvil jsem tak, jak už to bývá, že mi to slina na jazyk přinesla. Dáte-li
mne za to oběsit, můžete; ale raději bych, kdybyste mi ráčil dát namrskat.

Vévoda. Namrskat napřed, potom oběsit.
Hned, žalářníku, městem rozhlaste,
že ublížil-li prostopášník ten
kdes jaké dívce – a já slyšel sám
jej přísahat, že s jednou děcko měl –,
ta žena hned má přijíti a on
s ní bude oddán. Hned pak po svatbě
on budiž vymrskán a oběšen.

Lucio. Prosím Vaši Výsost, neoddávejte mne s nevěstkou. Vaše Milost před chvílí pravila, že
jsem vás udělal knížetem. Prosím vás, Milosti, neodměňujte se mi tím, že mne uděláte
paroháčem.

Vévoda. Ne, na mou čest, ty musíš si ji vzít.
Tvé utrhačné řeči odpouštím
a s tím i ostatní tvé proviny.
Teď do žaláře s ním a dbejte toho,
by naše vůle byla splněna.

Lucio. Vzít si lehkou ženskou, Milosti, jest jako být k smrti odsouzen, vymrskán a oběšen.

Vévoda. Vše slušno za pomluvu knížete.

Odejde Stráž s Luciem.

Té, Claudio, již vy jste ublížil,
se dostaň nápravy. Vám, Mariano,
bud' zdar a štěstí. Vy, lorde Angelo,
ji milujte; já vyzpovídal ji
a její ctnost mi známa. Escale,
můj dobrý příteli, vám děkuji
za tolik dobroty a vděčnější⁸⁷
vás přání očekává. Děkuji
ti, žaláříku, za tvou horlivost
a mlčenlivost. Lepším úřadem
tě opatřím. A vy mu odpusťte,
Angelo, že vám hlavu přinesl
Ragozínovu místo Claudiovy;
ta vina sama sobě odpouští.
K vám, drahá Isabello, prosbu mám,
jež týká se i štěstí vašeho:
v sluch ochotný když vyslovit ji smím,
co mé, jest vaším, a co vaše, mým.
Teď se mnou do zámku; a objasnění
tam dojde vše, co ještě známo není.

Odejdou.